

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε.
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

:

ΤΟΜΕΑΣ Α΄ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2006-2007

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:
Της ΧΑΡΑΣ Ν.ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ Α.Μ. 725 Π.Μ.Σ.

ΤΙΤΛΟΣ: «ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗ
ΣΥΜΒΑΣΗ FRANCHISING»

Επιβλέποντες

Ονοματεπώνυμο Α' επιβλέποντα: ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΛΥΤΡΑΣ
Ονοματεπώνυμο Β' επιβλέποντα: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ.ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Αθήνα, Οκτώβριος 2007

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Μέρος Πρώτο

I) ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ FRANCHISING

II) Παρουσίαση και επεξήγηση των βασικότερων, περιοριστικών του ανταγωνισμού, ρητρών που εμπεριέχονται στη σύμβαση franchising.

1) Ρήτρα γεωγραφικής περιοχής δραστηριότητας του λήπτη

2) Ρήτρα καταστήματος

3) Ρήτρα μη αλλαγής του καταστήματος του λήπτη χωρίς την έγκριση του δότη.

4) Ρήτρα μη διενέργειας ενεργητικών πωλήσεων – προσέλκυσης ομάδων πελατών σε παραχωρηθείσες περιοχές – θέμα προώθησης πωλήσεων – διαφήμισης μέσω Internet.

5) Ρήτρα εμπιστευτικότητας

6) Ρήτρα περί απαγόρευσης μεταβίβασης – εκχώρησης των δικαιωμάτων της σύμβασης franchising, χωρίς την έγκριση του δότη.

7) Ρήτρα περί πραγματοποίησης διαφήμισης των προϊόντων

8) Ρήτρα κοινοποίησης από μέρος του κάθε λήπτη της αποκτηθείσας εμπειρίας του καθώς και τυχόν know-how που ανέπτυξε κατά την αξιοποίηση του πακέτου δικαιωμάτων της σύμβασης franchising.

9) Ρήτρα ανεπίτρεπτου καθορισμού τιμών.

10) ρήτρα περί συμβατικής και μετασυμβατικής απαγόρευσης ανταγωνισμού από μέρος του λήπτη.

III) Εφαρμογή των άρθρων 81-82 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινοτ. επί των συμφωνιών franchising.

1. Άρθρο 81

2. Άρθρο 82

IV) Οι ρήτρες περί ζητημάτων ανταγωνισμού μεταξύ δότη – λήπτη, υπό το καθεστώς του παρελθόντος κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 4087/88.

- 1) Ρήτρα περί απαγόρευσης του ανταγωνισμού
- 2) Ρήτρα αποκλειστικότητας
- 3) Ρήτρα εδαφικής προστασίας: ρήτρα καταστήματος – ρήτρα «ανοικτής» εδαφικής αποκλειστικότητας.
- 4) Ρήτρα περί απαγόρευσης επιβολής τιμών
- 5) Ρήτρα περί οριζόντιων πωλήσεων.
- 6) Ρήτρα περί προστασίας της τεχνογνωσίας και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας του franchisor.
- 7) Άλλες ρήτρες που δεν θεωρούνται απαγορευμένες.
- 8) Διαδικασία εναντίωσης.

V) Ο Νέος Κανονισμός της Ε.Κ. 2790/1999 για τη σύμβαση franchising.

- 1.- Η «μαύρη» λίστα των περιορισμών (αντιανταγωνιστικοί περιορισμοί).
- 2.- Περιορισμοί για τους οποίους αίρεται ατομικά το ευεργέτημα της απαλλαγής (άρθρο 5 Κανονισμού) ενώ η υπόλοιπη σύμβαση παραμένει ισχυρή.
- 3.- Άρθρα 6-7 του Κανονισμού, Άρση του ευεργετήματος του Κανονισμού 2790/1999.
- 4.- Κήρυξη Ανεφάρμοστου του Κανονισμού (άρθρο 8).
- 5.- Οι κατευθυντήριες γραμμές του Κανονισμού της Επιτροπής (2790/1999) με έμφαση στις προβλέψεις για το franchising.
6. Για το franchising ειδικότερα.

VI) Οι συμφωνίες franchising υπό το πρίσμα του ελληνικού εσωτερικού δικαίου και των εσωτερικών αρμοδίων αρχών ανταγωνισμού.

- 1) Υπό το πρίσμα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού (ν. 703/77 άρθρα 1, 2, 3, 21, 11).

- 2) Υπό το πρίσμα του δικαίου του Α.Κ. (178, 179, 174, 181, 371, 372, 281 Α.Κ.).
- 3) Η θέση της ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού σε σχέση με τις διατάξεις του νέου Κανονισμού 2790/1999.

VII) “Per se” ή νόμιμοι περιορισμοί και “per se” απαγορεύσεις, στη σύμβαση franchising με βάση τις θέσεις του ΔΕΚ.

VIII) Ειδικότερα θέματα σχετικά με το franchising

- 1) Το οικονομικό πλαίσιο και πως αυτό επιδρά στο κύρος της σύμβασης franchising – ειδικότερα η απαγόρευση της σύναψης αμοιβαίων συμφωνιών franchising (με μνεία στο άρθρο 8 εδ. α, β, γ, 5 εδ.α του Κανον. 4087/88).
- 2) Σύστημα franchising – Σύστημα επιλεκτικής διανομής: Σύγκριση μεταξύ τους.

IX) Η σχέση ανάμεσα στους Κοινοτικούς Κανονισμούς και τους Κανόνες του εσωτερικού εθνικού δικαίου των Κρατών – Μελών.

X) Συνεισφορά του ισχύοντος Κανονισμού 2790/1999 και σύγκριση με τον προηγούμενο (4087/88)

Μέρος Δεύτερο ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- I) Ελληνική Νομολογία
- II) Ευρωπαϊκή – Κοινοτική Νομολογία
- III) Αντί Επιλόγου.

Μέρος Τρίτο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: Αποφάσεις – Νόμοι – Κανονισμοί

Βιβλιογραφία

I) ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ FRANCHISING

Η σύμβαση “franchising” ή ελληνιστί, σύμβαση «δικαιοχρήσεως», είναι η συμφωνία – διμερής ή πολυμερής – ανάμεσα σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις οι οποίες παρουσιάζονται στην αγορά μέσα από ένα ομοιόμορφο πρίσμα οργάνωσης, λειτουργίας και διανομής πανομοιότυπων προϊόντων ή υπηρεσιών και που στοχεύουν στην καλύτερη δυνατή προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων – υπηρεσιών τους καθώς και στην καλύτερη διοχέτευση και εξάπλωσή τους σε μία ορισμένη αγορά.

Σε αυτή τη συμφωνία διακρίνονται κυρίως δύο μέρη: 1) ο δικαιοπάροχος ή δότης (franchisor).

2) οι κύριοι δικαιοδόχοι ή λήπτες του franchising (master franchisees) και ενδεχομένως να υπάρχουν και υποδικαιοδόχοι ή sub-franchisees, αν πρόκειται για οργανωμένο δίκτυο.

1) Ο δότης, είναι η επιχείρηση που επιθυμεί να εξακτινώσει τη διανομή των προϊόντων που η ίδια παράγει και σε άλλες αγορές και η οποία με τη σύναψη της σύμβασης franchising χορηγεί στην επιχείρηση λήπτη άδειες εκμετάλλευσης τυχόν διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τα συγκεκριμένα προϊόντα της, του εμπορικού της σήματος, της φήμης της, τυχόν τεχνογνωσίας (know-how) που αφορά στα συγκεκριμένα προϊόντα, σε επαγγελματικά μυστικά και βιομηχανικά απόρρητα, σε μεθόδους οργάνωσης και προώθησης των πωλήσεων (marketing), προκειμένου να καταστήσει ευκολότερη τη διανομή και περαιτέρω διάδοση των προϊόντων και υπηρεσιών της από τη λήπτρια εταιρεία.

Αν υπάρχουν και υποδικαιοδόχοι, αυτοί εμμέσως αναλαμβάνουν να διανέμουν στην αγορά τα προϊόντα του franchisor, τα οποία καταρχήν έχει αναλάβει να τους τα διανείμει ο master-franchisee και αυτοί με τη σειρά τους τα προωθούν στη σχετική αγορά.

Έτσι λειτουργώντας, το franchising ουσιαστικά αποτελεί μία μέθοδο εξακτίνωσης και διείσδυσης των προϊόντων – υπηρεσιών

μιας επιχείρησης σε μία συγκεκριμένη αγορά με τη βοήθεια άλλων επιχειρήσεων (franchisees) που μαζί με τη δότρια (franchisor) αποτελούν μία αλυσίδα ή αλλιώς μία σύμπραξη επιχειρήσεων με ομοιόμορφες πρακτικές, οργάνωση, μεθόδους διανομής των προϊόντων.

Σε αυτή την αλυσίδα όλοι οι λήπτες υπάγονται και τελούν σε σχέση ιεραρχικής εξάρτησης με τη δότρια επιχείρηση (αν βέβαια μιλάμε για franchising υπαγωγής, στο οποίο και αφορά αυτή η εργασία), αναπτύσσονται θεσμοί προσωπικοί – εμπιστοσύνης άρα οι όποιες σχέσεις διαμορφώνονται είναι αυστηρά προσωποπαγείς και οι franchisees τίθενται υπό περιορισμούς σε ό,τι αφορά στην επιχειρηματική τους πρωτοβουλία για χάρη της διατήρησης κοινής φήμης, ταυτότητας και ομοιομορφίας στο δίκτυο και της προστασίας της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας του δότη.

Ορμώμενοι από το τελευταίο, στη σύμβαση franchising εμφιλοχωρούν πολλά ζητήματα που άπτονται του χώρου του ανταγωνισμού και που οφείλονται στην επιβολή από μέρους του δότη ποικίλων ρητρών που περιορίζουν την ανάπτυξη ιδιωτικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας του λήπτη και που θεωρούμενες υπό ένα άλλο πρίσμα πλήττουν τον ανταγωνισμό, καταλήγοντας πολλές φορές εις βάρος του άπειρου και ανίδεου λήπτη ο οποίος εντούτοις είναι ο μόνος που φέρει και τον επιχειρηματικό κίνδυνο της επιχείρησής του.

Μέσω της επιβολής αυτών των ρητρών ο ελεύθερος ανταγωνισμός βάλλεται από δύο κατευθύνσεις: 1) είναι ενδεχόμενο μέσα από τη δημιουργούμενη ομοιόμορφη και εναρμονισμένη πρακτική αυτών των επιχειρήσεων να δημιουργείται ένα είδος απαγορευμένης σύμπραξης που πλήττει τον ελεύθερο ανταγωνισμό και τους άλλους ανταγωνιστές που πιθανόν να δρουν στη συγκεκριμένη αγορά και στον ίδιο κλάδο εμπορίου με τις συμπράττουσες 2) είναι ενδεχόμενο η επιβολή αυτών των ρητρών να πλήττει την ίδια την επιχειρηματική

πρωτοβουλία του franchisee (λήπτη) σε βαθμό ανεπίτρεπτο, ιδίως εάν αφορά σε θέματα λήψης αποφάσεων, επιχειρηματικής πολιτικής και οργάνωσης της πολιτικής των τιμών, καταδυναστεύοντας την ελευθερία του προσώπου και λειτουργώντας καταχρηστικά και ενάντια στον κοινωνικό – οικονομικό σκοπό της σύμβασης franchising. Εδώ λοιπόν τα όποια αποτελέσματα από την επιβολή των ως άνω ρητρών είναι εσωτερικά, δηλαδή αφορούν στις σχέσεις δότη – λήπτη του franchising.

Εν προκειμένω η στάθμιση που πρέπει να γίνει είναι αρκετά δύσκολη διότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν πολλοί παράγοντες εξίσου βαρύνοντες όπως από τη μία η ελευθερία του προσώπου (επιχειρηματική ελευθερία – οικονομική ελευθερία) με έρεισμα και στο ίδιο το Σύνταγμα (άρθρο 5 § 1 Συντάγματος) και από την άλλη η προστασία της πνευματικής – βιομηχανικής ιδιοκτησίας του δότη και η διατήρηση κοινής φήμης – ταυτότητας στο δίκτυο.

Η πλάστιγγα πολύ δύσκολα «γέρνει» υπέρ του ενός ή του άλλου εκ των μερών καθώς και τα δύο μέρη αντλούν εξ ίσου οφέλη από τη σύμβαση. Ο μεν δότης εισπράττει τα λεγόμενα «δικαιώματα» (royalties) δηλ. ποσοστά επί των πωλήσεων που πραγματοποιεί ο λήπτης καθώς και το αποκαλούμενο “entry fee”, καθώς επίσης κατορθώνει να διεισδύσει και σε ξένες αγορές δίχως να χρειάζεται να προβεί στην ίδρυση θυγατρικών εταιρειών και υποκαταστημάτων. Ο δε λήπτης επωφελείται από τη χρήση και εκμετάλλευση της φήμης, του σήματος, του know-how, της βιομηχανικής – πνευματικής ιδιοκτησίας του δότη και αποκτά πιστοληπτική ικανότητα, φερεγγυότητα στις αγορές και οικονομική ευρωστία αυξάνοντας τις πωλήσεις και τα κέρδη του. Η ένταξη του λήπτη στο σύστημα οργάνωσης του δότη ευνοεί κατά πολύ την ανάπτυξη της επιχείρησής του και αυτό είναι και το βασικό του κέρδος από τη σύναψη αυτής της συμφωνίας. Από την άλλη πλευρά μολονότι και οι συμβάσεις franchising είναι συμβάσεις προσχωρήσεως με προκαθορισμένους όρους, οι λήπτες (franchisees) είναι συνήθως επιχειρήσεις με επαγγελματική πείρα

που μπορούν συνεπώς να σταθμίσουν και να προβλέψουν τους όποιους κινδύνους από την ανάμιξή τους σε ένα δίκτυο franchising.

Με βάση τα ως άνω, οι όποιες ρήτρες επιβάλλονται στον λήπτη δυνάμει αυτής της σύμβασης, θα μπορούσαν να κριθούν ανεκτές στο πλαίσιο της εξυπηρέτησης των σκοπών της σύμβασης franchising. Ωστόσο η εξυπηρέτηση αυτών των στόχων δεν θα πρέπει να θίγει και τον πυρήνα της ατομικής επαγγελματικής πρωτοβουλίας του λήπτη οδηγώντας έτσι σε μία καταστρατήγηση του δικαίου του ανταγωνισμού και σε μια απαγορευμένη, τόσο από το εσωτερικό όσο και από το κοινοτικό δίκαιο, σύμπραξη επιχειρήσεων.

Τα όρια μεταξύ των δύο αυτών αντίρροπων δυνάμεων είναι ρευστά.

Στόχος αυτής της εργασίας είναι να διαφωτίσει όλες τις πλευρές στο μέτρο που είναι εφικτό, να καταδείξει το «δίκαιο» και «νόμιμο» σε κάθε περίπτωση και να προσθέσει ένα μικρό λιθαράκι στα τόσα που έχουν γραφεί σχετικά με αυτό το θέμα.

Στην ανάπτυξη που θα ακολουθήσει θα αναφερθούμε στις επίμαχες ρήτρες και στο πως αυτές αντιμετωπίζονται μέσα σε μία σύμβαση franchising υπό το πρίσμα του ελληνικού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού (ν. 703/77), του Α.Κ. (178-179, 281, 288, 371, 372 Α.Κ.) και του Κοινοτικού Δικαίου του ανταγωνισμού παρελθόντος και ισχύοντος (κανονισμοί: 4087/1988, 2790/1999 και άρθρο 81 της Συνθήκης Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων).

II) Παρουσίαση και επεξήγηση των βασικότερων ρητρών που εμπεριέχονται στη σύμβαση franchising και που αφορούν στον περιορισμό του Ανταγωνισμού τόσο μεταξύ δότη και λήπτη, όσο και μεταξύ λήπτη και άλλων δικαιοδόχων του δικτύου.

1) Ρήτρα γεωγραφικής περιοχής δραστηριότητας του Λήπτη

Η σχετική ρήτρα αναφέρεται στην υποχρέωση που έχει ο δότης να καθορίζει μία συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή εις την οποία θα νομιμοποιείται ο λήπτης να ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα. Εντός της περιοχής αυτής ο δότης έχει την υποχρέωση να μην εγκαθιστά άλλους λήπτες αλλά και να μην ασκεί ο ίδιος επιχειρηματική δραστηριότητα.

Ακόμη αυτή η ρήτρα μπορεί να ορίζει ότι απαγορεύεται σε καθένα επί μέρους λήπτη του δικτύου να προσελκύει ενεργητικά πελατεία εντός της περιοχής όπου δραστηριοποιείται άλλος λήπτης ή εντός της περιοχής που ο δότης έχει επιφυλάξει για τον εαυτό του, και εφόσον σε αυτή την περιοχή ασκεί **πραγματικά** ο ίδιος ή οι άλλοι λήπτες δραστηριότητα και όχι **δυνητικά**.

2) Ρήτρα κατάστατος

Με τη ρήτρα αυτή επιβάλλεται στο λήπτη να ασκεί την επιχειρηματική του δραστηριότητα μόνον μέσα από συγκεκριμένους και εγκεκριμένους χώρους που του ορίζει ο λήπτης. Έτσι απαγορεύεται στο λήπτη να ασκεί τη δραστηριότητά του σε εγκαταστάσεις άλλες από αυτές που ορίζονται στη σύμβαση και απαγορεύεται να ιδρύσει νέο κατάστημα σε άλλη περιοχή.

Ακόμη σε περίπτωση που ο λήπτης δεν έχει στην κυριότητά του το κατάστημα, απλώς το κατέχει δυνάμει σύμβασης μισθώσεως, καλό θα ήταν να υπήρχαν μέσα στη σύμβαση franchising προβλέψεις σχετικά με την έγκριση των όρων του συμφωνητικού μισθώσεως από τον δότη και ιδίως αυτών που αφορούν στην καταλληλότητα του μισθίου και στο κατά πόσον είναι δυνατόν ο δότης να υποκαταστήσει το λήπτη σε περίπτωση αποχώρησης του τελευταίου από τη σχέση.

Ακόμη σωστό θα ήταν να προβλεπόταν στη σύμβαση μισθώσεως τι θα γινόταν σε περίπτωση που διαρκούσης της

συμβάσεως λυόταν η σύμβαση franchising και επιβαλλόταν στο λήπτη η υποχρέωση μη ανταγωνισμού για 1 χρόνο μετά τη λήξη της. Τότε ενδεχομένως ο λήπτης να έπρεπε να εγκαταλείψει το μίσθιο αφού πλέον και για 1 χρόνο δεν θα μπορούσε να ασκήσει την ίδια επιχειρηματική δραστηριότητα την οποία ασκούσε και πριν, εκτός και εάν στη σύμβαση μίσθωσης προβλέπεται ότι ο λήπτης μπορεί στην ως άνω περίπτωση να χρησιμοποιήσει το μίσθιο για άλλο επαγγελματικό σκοπό και όχι για τον ίδιο.

Τέλος εάν πρόκειται για «κινήτο» κατάστημα τότε μπορεί μέσα στη σύμβαση να ορίζονται αποκλειστικές περιοχές, εντός των οποίων και μόνο θα επιτρέπεται η λειτουργία του καταστήματος.

3) Ρήτρα μη αλλαγής του καταστήματος του λήπτη χωρίς την έγκριση του δότη

Η ρήτρα αυτή απαγορεύει στο λήπτη να αλλάζει τον τόπο εγκατάστασης του καταστήματός του χωρίς την έγκριση του δότη. Στόχος είναι να προστατεύεται η καλή φήμη του δικτύου, διότι ενδέχεται η μεταφορά των εγκαταστάσεων σε υποβαθμισμένες περιοχές να αλλοιώσει την εικόνα της εταιρείας προς τα έξω. Ακόμη μέσω αυτής της ρήτρας επιτυγχάνεται και μία ορθολογική κατανομή των αγορών ώστε το δίκτυο franchising να εξακτινωθεί σε όσο το δυνατόν περισσότερες περιοχές.

4) Ρήτρα μη διενέργειας ενεργητικών πωλήσεων – προσέλκυσης ομάδων πελατών σε παραχωρηθείσες περιοχές – θέμα προώθησης πωλήσεων – διαφήμισης μέσω Internet

Με τη ρήτρα αυτή, ο λήπτης αποτρέπεται από το να προβεί σε πολιτική προσέλκυσης πελατών σε περιοχές που ανήκουν σε άλλους λήπτες του δικτύου ή στον ίδιο το δότη.

Ακόμη αποτρέπεται από το να προσελκύει πελάτες από την ομάδα πελατών που ανήκουν σε άλλους δικαιοδόχους ή στον franchisor.

Ωστόσο δεν απαγορεύονται οι παθητικές πωλήσεις, δηλαδή η ανταπόκριση σε ζήτηση που εκδηλώθηκε αυτοβούλως από συγκεκριμένους πελάτες και απευθύνθηκε στο συγκεκριμένο λήπτη.

Ακόμη απαγορεύεται η προσέλκυση πελατών με μέσα διαφήμισης ή με μέσα μαζικής ενημέρωσης, εφόσον όμως αποδειχθεί ότι η χρήση τους κατατείνει αποκλειστικά και μόνον σε πελάτες που εντοπίζονται σε συγκεκριμένη περιοχή και ανήκουν στον έλεγχο του ίδιου του δότη ή άλλου λήπτη του δικτύου.

Σχετικά τέλος με το ηλεκτρονικό εμπόριο μέσω Internet και τη διαφήμιση των προϊόντων του λήπτη μέσω του διαδικτύου, δεν απαγορεύεται η γενική διαφήμιση των προϊόντων του λήπτη στο Internet διότι αυτή αποτελεί επιτρεπόμενο μέσο προβολής των προϊόντων, άλλωστε λόγω της οικουμενικότητας του διαδικτύου όλοι οι «υποψήφιοι» πελάτες μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτό.

Αντίθετα η διαφήμιση των προϊόντων του λήπτη μέσω της χρήσης του προσωπικού e-mail του κάθε υποψήφιου πελάτη, απαγορεύεται διότι θεωρείται ατομική προσέλκυση προς πελάτη και εντάσσεται στις «ενεργητικές» πωλήσεις.

Ωστόσο θα πρέπει να λεχθεί ότι με τις ρήτρες αυτές επιτρέπεται να δοθεί στον franchisor το δικαίωμα να επιβάλει ποιοτικούς περιορισμούς – προδιαγραφές στη διαμόρφωση της ιστοσελίδας του κάθε λήπτη όπως επίσης και να καταγγείλει τη σύμβαση σε περίπτωση που το περιεχόμενο της ιστοσελίδας καταστεί υβριστικό ή άλλως πως παράνομο.

Πρέπει δε σε αυτό το σημείο να υπογραμμισθεί ότι όταν απαγορεύονται στον κάθε λήπτη οι ενεργητικές πωλήσεις με το αιτιολογικό ότι στη συγκεκριμένη περιοχή ή για τη συγκεκριμένη ομάδα πελατών είναι υπεύθυνοι άλλοι λήπτες ή ο ίδιος ο δότης,

τότε θα πρέπει να είναι και στην πραγματικότητα εγκατεστημένοι στη συγκεκριμένη περιοχή άλλοι λήπτες του δικτύου και όχι μόνο δυνητικά. Απλή πρόθεση ενεργοποίησης άλλων ληπτών ή του ίδιου του δότη στην εν λόγω περιοχή δεν αρκεί.

5) Ρήτρα εμπιστευτικότητας

Με τη ρήτρα αυτή απαγορεύεται στο λήπτη να διαδόσει κατά τη διάρκεια της σύμβασης ή να χρησιμοποιήσει την παρεχόμενη σ' αυτόν τεχνογνωσία του δότη, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας καθώς και τα δικαιώματα πνευματικής – βιομηχανικής ιδιοκτησίας για άλλο σκοπό, εντελώς ξένο από το σκοπό που μνημονεύεται στη σύμβαση. Η ρήτρα αυτή μάλιστα μπορεί να επιβάλλεται και για το χρονικό διάστημα που ακολουθεί μετά τη λύση της σύμβασης και εφόσον στο μεταξύ δεν έχει καταστεί δημόσια και προσιτή στο κοινό.

Η πνευματική και η βιομηχανική ιδιοκτησία έτσι διασφαλίζεται στο ακέραιο και τυγχάνει της ίδιας νομικής προστασίας με εκείνη που απολαμβάνουν τα εμπορικά, τεχνικά και βιομηχανικά απόρρητα στα άρθρα 16-18 του ν. 146/1914.

6) Ρήτρα περί απαγόρευσης μεταβίβασης – εκχώρησης των δικαιωμάτων της σύμβασης franchising, χωρίς την έγκριση του δότη

Η ρήτρα αυτή απαγορεύει στον κάθε λήπτη του δικτύου να μεταβιβάζει τα δικαιώματά του από τη σύμβαση franchising χωρίς την έγκριση του δότη. Η ρήτρα αυτή είναι απόλυτα συμφυής με τον προσωπικό χαρακτήρα της σύμβασης franchising και τη σχέση εμπιστοσύνης – εμπιστευτικότητας μεταξύ των μερών. Ακόμη η ρήτρα αυτή μπορεί να ορίζει ποιες θα μπορούσαν να είναι οι κύριες μορφές εκχώρησης των δικαιωμάτων της σύμβασης όπως π.χ. μεταβίβαση της ίδιας της σύμβασης, εκχώρηση δικαιωμάτων, σύναψη συμφωνίας υποδικαιοχρήσεως (sub franchising).

Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί ώστε ο προς τον η μεταβίβαση να μην είναι πρόσωπο ή επιχείρηση ανταγωνιστική της επιχείρησης του franchisor (δότη).

7) Ρήτρα περί πραγματοποίησης διαφήμισης των προϊόντων

Με τη ρήτρα αυτή επιβάλλεται στον κάθε λήπτη να διαθέσει ένα ποσοστό των εσόδων από τις πωλήσεις που πραγματοποιεί στον δότη προκειμένου να καλυφθούν ευκολότερα τα έξοδα της διαφήμισης των προϊόντων του δικτύου. Ακόμη επιτρέπεται στους franchisees να πραγματοποιούν τοπικές διαφημίσεις των προϊόντων τους με την έγκριση του δότη.

Η έγκριση θα αφορά μόνο στη φύση της πραγματοποιούμενης διαφήμισης και όχι στο περιεχόμενό της. Βέβαια τα όρια ανάμεσα στα δύο είναι ρευστά.

Ακόμη δεν θα πρέπει να υπάρχει στις σχετικές διαφημίσεις καμία αναφορά στις τιμές των προϊόντων διότι το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει σε έναν έμμεσο καθορισμό των τιμών των προϊόντων του κάθε λήπτη από μέρους του δότη, γεγονός που όπως θα αναφερθεί παρακάτω απαγορεύεται.

Με την επιβολή αυτής της ρήτρας ενισχύεται τόσο η γενική διαφήμιση των προϊόντων του δικτύου όσο και η τοπική διαφήμιση των προϊόντων του καθενός λήπτη ξεχωριστά με άμεσα αποτελέσματα την ενίσχυση των πωλήσεων των προϊόντων του δικτύου franchising και την αποκομιδή κερδών και για τα δύο μέρη franchisor-franchisees.

8) Ρήτρα κοινοποίησης από μέρους του κάθε λήπτη της αποκτηθείσας εμπειρίας του καθώς και τυχόν Know-how που ανέπτυξε κατά την αξιοποίηση του πακέτου δικαιωμάτων της σύμβασης franchising

Με τη ρήτρα αυτή επιβάλλεται στο λήπτη να παραχωρήσει συνήθως **μη** αποκλειστικές άδειες εκμετάλλευσης επί της

προκύπτουσας, από την αξιοποίηση του πακέτου franchising, τεχνογνωσίας τόσο στον δότη όσο και στους υπόλοιπους λήπτες του δικτύου.

Η ρήτρα αυτή είναι δικαιολογημένη καθώς μόνο μέσα από αυτό το πνεύμα συλλογικότητας και συνεργασίας και ανταλλαγής «μυστικών» δύναται να προωθηθεί συλλήβδην το δίκτυο franchising.

9) Ρήτρα ανεπίτρεπτου καθορισμού τιμών

Με τη ρήτρα αυτή απαγορεύεται με οποιονδήποτε άμεσο ή έμμεσο τρόπο καθορισμός των τιμών πώλησης των προϊόντων ή παροχής των υπηρεσιών του λήπτη από μέρους του δότη.

Η δότης **μπορεί μόνον να χορηγεί** στο λήπτη ένα κατάλογο **με συνιστώμενες ή μέγιστες τιμές πώλησης.**

Δεν μπορεί όμως να τον εξαναγκάσει να εφαρμόσει αυτές τις τιμές επί των προϊόντων του, ούτε να του ορίσει ελάχιστες τιμές πώλησης.

Ακόμη με τη ρήτρα αυτή απαγορεύεται στους λήπτες του δικτύου να εφαρμόζουν μία εναρμονισμένη πρακτική στον καθορισμό των τιμών των προϊόντων ή υπηρεσιών τους ή να εξαναγκάζουν τους υπόλοιπους λήπτες του δικτύου να ακολουθούν τις επιβαλλόμενες από τον δότη τιμές.

Ωστόσο ο απλός εφοδιασμός των ληπτών με ένα κατάλογο συνιστώμενων – ενδεικτικών τιμών δεν θεωρείται απαγορευμένος ούτε πλήττων τον ανταγωνισμό στο δίκτυο.

10) Ρήτρα περί συμβατικής και μετασυμβατικής απαγόρευσης ανταγωνισμού από μέρους του λήπτη

Η ρήτρα αυτή εξειδικεύεται σε τέσσερα περαιτέρω στοιχεία: α) στην υποχρέωση που υπέχει ο κάθε λήπτης να μην αναλάβει άμεσα ή έμμεσα την άσκηση παρεμφερούς με το δότη δραστηριότητας, β) στην υποχρέωση του να μην αποκτήσει ο λήπτης χρηματοοικονομική συμμετοχή σε κεφάλαιο ανταγωνίστριας

επιχείρησης. γ) στην υποχρέωση του κάθε λήπτη να μην παράγει ή μεταπωλεί ή αγοράζει αγαθά ή υπηρεσίες που είναι ανταγωνιστικά προς τα αγαθά ή υπηρεσίες του δότη του δικτύου franchising, δ) στην υποχρέωση του κάθε λήπτη να αγοράζει μόνον από το δότη ή από πρόσωπο που του υποδεικνύει ο τελευταίος, ποσοστό μεγαλύτερο του 80% των συνολικών προμηθειών επί των προϊόντων της σύμβασης.

- Αφού παραθέσαμε συνοπτικά όλες τις πιθανές επίμαχες ρήτρες που αφορούν σε θέματα ανταγωνισμού και που πολύ συχνά περιλαμβάνονται στις συμβάσεις franchising θα ακολουθήσει πιο κάτω η ανάλυση των επί μέρους ρητρών υπό το πρίσμα πρώτα του παρελθόντος κανονισμού 4087/88, στη συνέχεια του τωρινού κανονισμού 2790/99 και τέλος του Αστικού Κώδικα και των νόμων ν. 703/1977 και του ν. 146/1914 του Εμπορ. Κώδικα σχετικά με τον ελεύθερο και αθέμιτο ανταγωνισμό αντίστοιχα.

III) Εφαρμογή των άρθρων 81-82 Συνθ.Ευρωπ. Κοινοτ. επί των συμφωνιών franchising.

1) Άρθρο 81

Κατ'αρχήν οι συμφωνίες franchising αποτελούν συμφωνίες **κάθετης** διανομής εφόσον αφορούν στη διανομή προϊόντων από επιχειρήσεις που δρουν σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας του δικτύου. (ο δότης – franchisor δραστηριοποιείται στον τομέα της παραγωγής, ο λήπτης – franchisee στον τομέα είτε της μεταπώλησης, είτε της λιανικής πώλησης, ο προμηθευτής στον τομέα της προμήθειας των προϊόντων).

Ακόμη συνιστούν και μία συνεργασία – σύμπραξη μεταξύ επιχειρήσεων η οποία μέσω εναρμονισμένων πρακτικών στις πολιτικές οργάνωσης – διανομής των προϊόντων του δικτύου δύναται κατά το άρθρο 81 § 1 της Συνθ.Ευρωπ.Κοινοτ. να οδηγήσει σε άμεση ή έμμεση νόθευση του ανταγωνισμού.

Επιπλέον επειδή η συνεργασία – δίκτυο franchising μπορεί να αφορά σε επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους σε περισσότερα του ενός διαφορετικά Κράτη-Μέλη της Κοινότητας, είναι σε θέση να επηρεάσει και το διακοινοτικό εμπόριο.

Τα ως άνω ισχύουν πολύ περισσότερο αν λάβει κανείς υπόψιν του ότι η κατοχή από μέρους του λήπτη-δότη ενός μοναδικού Know-how – πλέγματος δικαιωμάτων βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας - τους προσδίδει ένα νομικό μονοπώλιο¹ (αποκλειστικής φύσεως) που τελεί σε αντιστρόφως ανάλογη θέση με την καλλιέργεια υγειούς ανταγωνισμού στη σχετική αγορά και αυτό είναι που διακρίνει και το franchising από τα άλλα συστήματα επιλεκτικής διανομής όπου δεν γίνεται χρήση κοινού σήματος επωνυμίας, κοινής φήμης και Know-how του δότη. Στα άλλα συστήματα διανομής η εξάρτηση δότη-λήπτη είναι πιο χαλαρή και η διανομή – προώθηση των προϊόντων του συστήματος δεν συνοδεύεται από παράλληλη μεταφορά των επαγγελματικών μυστικών του δότη στον κάθε διανομέα.

Για όλους αυτούς τους λόγους οι επί μέρους όροι-ρήτρες της σύμβασης franchising τίθενται πάντοτε υπό τον έλεγχο του άρθρου 81 της Συνθ.Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

2) Άρθρο 82

Το άρθρο 82 αφορά κυρίως τον έλεγχο των «συγκεντρώσεων που κρίνονται απαγορευμένες εφόσον οδηγούν σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης που τυχόν κατέχουν στην αγορά.

Συνεπώς η «βάσανος» που τίθεται είναι κατά πόσον οι συμφωνίες franchising αποτελούν συγκεντρώσεις (Konzern) ώστε να τύχει εφαρμογής το άρθρο 82 για τον έλεγχο των επί μέρους όρων της συμφωνίας.

¹ Βλ. αντί πολλών Koch, σε Grabitz, Kommentar zum EWG – Vertrag 1983, άρθρο 85 Rdnr. 195 επ., Bail, σε: Groeben – Boeckh – Thiesing – Ehlermann, Kommentar zum EWG – Vertrag, 1983, άρθρο 85 Rdnr. 232 επ. Λιακόπουλου, Η οικονομική ελευθερία, σελ. 257 επ.

Κατά την ορθότερη άποψη το franchising **δεν** αποτελεί «συγκέντρωση» ούτε «όμιλο επιχειρήσεων» διότι αν και υπάρχει έντονο το στοιχείο της οικονομικής συνεργασίας, λείπει το στοιχείο της ενιαίας διοίκησης των επιχειρήσεων από ένα οργανωμένο Κέντρο, με συγκέντρωση όλων των λειτουργιών των επιχειρήσεων σε μία ενιαία – κοινή για όλους κατευθυντήρια επιχείρηση που θα προΐσταται των άλλων και θα έχει στα χέρια της τη διοίκηση του ομίλου.

Στο franchising κάθε επιχείρηση είναι νομικά και λειτουργικά ανεξάρτητη, συνεπώς το άρθρο 82 δεν θα μπορούσε να τύχει εφαρμογής εν προκειμένω.

Θα μπορούσε βέβαια να τύχει εφαρμογής η αυστηρότερη νομοθεσία για τον έλεγχο των απαγορευμένων συμπράξεων επιχειρήσεων.

Ωστόσο μία έμμεση – αναλογική, ανάλογα με την εξεταζόμενη περίπτωση, εφαρμογή του άρθρου 82 στις συμβάσεις franchising δε θα κρινόταν απορριπτέα άνευ άλλου τινός.

IV) Οι ρήτρες περί ζητημάτων ανταγωνισμού μεταξύ δότη-λήπτη, υπό το καθεστώς του παρελθόντος κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 4087/88.

Κατ'αρχήν και πριν την ανάλυση που θα ακολουθήσει, αυτό που πρέπει να παρατηρηθεί είναι ότι οι ρήτρες που μας ενδιαφέρουν θα μπορούσαν εκτός του διαχωρισμού τους ανάλογα με το περιεχόμενό τους να διακριθούν ανάμεσα σε αυτές που είναι καθ'όλα επιτρεπόμενες (per se νόμιμες ρήτρες) και δεν εμπίπτουν στο άρθρο 81 § 1 της Συνθ. Ευρωπαϊκ.Κοινοτ. και σε αυτές που να μην είναι απαγορευμένες πλην όμως μπορούν να τύχουν ομαδικής – ατομικής απαλλαγής εφόσον πληρούνται και οι όροι που αξιώνει το άρθρο 81 § 3 της Συνθ.Ευρωπαϊκ.Κοινοτ. σύμφωνα και με την ανάλυση που προηγήθηκε στο αντίστοιχο πιο πάνω κεφάλαιο.

Στη συνέχεια θα αναλύσουμε κατά το περιεχόμενό τους τις επί μέρους ρήτρες:

1) ρήτρα περί απαγόρευσης του ανταγωνισμού (άρθρο 3 § 1 εδ. γ, δ, ε, Κανον. 4087/88)

Το περιεχόμενό της είναι το ίδιο που αναφέρθηκε και παραπάνω, δηλαδή απαγορεύεται στο λήπτη να ασκεί – τόσο κατά τη διάρκεια της σύμβασης όσο και για ένα εύλογο χρονικό διάστημα μετά τη λύση της² που δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το έτος – παρεμφερή με του δότη ανταγωνιστική δραστηριότητα στους ίδιους χώρους, στους οποίους δραστηριοποιείτο και πριν. Ακόμη δεν μπορεί να συμμετάσχει οικονομικά και σε σημαντικό βαθμό, στο κεφάλαιο ανταγωνιστικής του δότη επιχείρησης ώστε να μην είναι σε θέση να την επηρεάσει εις βάρος του franchisor.

Επιπλέον μπορεί να πωλεί τα προϊόντα ή υπηρεσίες του δικτύου μόνο σε τελικούς χρήστες ή σε άλλους δικαιοδόχους του ίδιου του δικτύου franchising.³

Με αυτόν τον τρόπο ο λήπτης παρεμποδίζεται από το να επηρεάσει την επιχειρηματική πολιτική μιας ανταγωνίστριας του δότη επιχείρησης και έτσι διαφυλάσσονται καλύτερα τα επιχειρηματικά μυστικά, το Know-how, τα δικαιώματα πνευματικής – βιομηχανικής ιδιοκτησίας του δότη.

Γι' αυτό το λόγο και επιβάλλεται να υπάρχει μέσα στη σύμβαση ποιά και ποιό το περιεχόμενο των δικαιωμάτων βιομηχανικής – πνευματικής ιδιοκτησίας που μεταβιβάζονται στο λήπτη ώστε να διαγράφεται εναργέστερα και η έκταση της απαγόρευσης διάδοσής τους σε ανταγωνίστριες επιχειρήσεις αλλά και να γνωρίζει ο κάθε λήπτης από την αρχή κατά πόσον η εμπλοκή του στη σύμβαση θα του προσφέρει ή όχι ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για να κινηθεί στην αγορά.

² Αποφ. Pronuptia, σημείο 16 του σκεπτικού.

Η χρονική διάρκεια της απαγόρευσης (όχι πέραν του έτους μετά τη λήξη της σύμβασης) είναι ανάλογη με μια σωστή στάθμιση αφ'ενός των συμφερόντων του δότη για προφύλαξη της επιχειρηματικής πολιτικής της επιχείρησής του αφετέρου των συμφερόντων του λήπτη, για **μη** υπερβολική δέσμευση της επιχειρηματικής του ελευθερίας – πρωτοβουλίας που καταλήγει να είναι καταδυναστευτική και εις βάρος των συμφερόντων του.

Άλλωστε κατά την ορθότερη άποψη, οι διατάξεις του κανονισμού για τα χρονικά όρια αποτελούν τα έσχατα όρια και συνεπώς επιτρέπουν σε εθνικές νομοθεσίες που περιέχουν ευνοϊκότερες για το λήπτη διατάξεις να τύχουν εφαρμογής. Έτσι αναλογικά μπορεί στο ελληνικό δίκαιο να εφαρμοστεί η διάταξη 105 του ΣχΕμπΚ 1987 που καταργεί την υποχρέωση μη ανταγωνισμού μετά τη λήξη της σύμβασης ή την εξαρτά από προηγούμενη καταβολή αποζημίωσης στο λήπτη.⁴ (αυτό αφορά βέβαια στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας αλλά αναλογικά μπορεί να εφαρμοστεί και εδώ).

Ένα άλλο αξιοσημείωτο θέμα είναι το κατά πόσο απαγορεύεται ή όχι η ανταγωνιστική δραστηριότητα του λήπτη σε περιοχές που ο δότης έχει απλή πρόθεση να εγκαταστήσει άλλους δικαιούχους, ενώ στην πραγματικότητα δεν το έχει πράξει ήδη. Δηλαδή το θέμα είναι αν μιλάμε για ένα πραγματικό ή απλά για ένα δυνάμενο αορίστως να προκύψει ανταγωνισμό μεταξύ δότη και λήπτη. Η πιο ορθή, ύστερα και από αξιολόγηση των συμφερόντων του λήπτη, απάντηση είναι ότι μιλάμε και μας ενδιαφέρει ο στην πραγματικότητα (ad hoc) υφιστάμενος ανταγωνισμός.

³ Επιτροπή, αποφάσεις Yves Rocher σημείο 47 σκεπτικού, Computer land σημείο 22 σκεπτικού, διαφοροποίηση της Επιτροπής στην απόφαση service Master, σημείο 10 σκεπτικού.

⁴ Για το γερμανικό δίκαιο βλ. σχετικά Schaub, Waw 1987, σελ. 619, Για το ελληνικό δίκαιο βλ. το άρθρο 105 Σχ.Εμπ.Κωδ. 1987 προβλέπει ότι η συμφωνία με την οποία επιβάλλεται στον εμπορικό αντιπρόσωπο απαγόρευση ανταγωνισμού μετά τη λήξη της σύμβασης είναι άκυρη αν δεν γίνει γραπτά και δεν προβλέπει την καταβολή αποζημίωσης. Η διάταξη αυτή θα μπορούσε να εφαρμοστεί και στη σύμβαση franchising.

Τέλος πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η άσκηση από μέρους του λήπτη παρεμφερούς ανταγωνιστικής δραστηριότητας απαγορεύεται μόνο αν γίνεται μέσα στους χώρους και από τις περιοχές στις οποίες ήταν εγκατεστημένος κατά τη διάρκεια της σύμβασης.

2) Ρήτρα αποκλειστικότητας (αποκλειστικής πώλησης προϊόντων του δότη ή προμηθευτή που υποδεικνύεται στο λήπτη από το δότη).

(άρθρ. 4 εδ. α, 2 εδ. ε, 2 στοιχ. Ε εδ. 2, 3 § 1 εδ. α, άρθρ. 5 εδ.β, 3 § 1 εδ. β, 1§ 3 εδ.δ, Κανον. 4087/88).

Η επιβολή της υποχρέωσης αποκλειστικής προμήθειας των προϊόντων που διανέμει ο λήπτης στο δίκτυο, μόνον από το δότη ή από προμηθευτές που επιλέγονται από αυτόν είναι από τις βασικότερες ρήτρες της σύμβασης και αυτό διότι αναφέρεται στην απαγόρευση του άρθρ. 81 § 1 περί ρητρών που επηρεάζουν τις πηγές εφοδιασμού και την κατανομή τους.

Όσο από την υποχρέωση αυτή ωφελούνται και τα συμφέροντα του δικαιοδόχου καθότι με την εξασφάλιση της ομοιομορφίας ως προς τις πηγές εφοδιασμού των προϊόντων διατηρείται σε υψηλά επίπεδα η καλή ποιότητα των προϊόντων και διασφαλίζεται η φήμη του δικτύου, με αποτέλεσμα την άνοδο των πωλήσεων και την αύξηση των κερδών του κάθε λήπτη. Έτσι εξασφαλίζεται η μη διαρροή στο σύστημα προϊόντων κατώτερης ποιότητας. Βέβαια με την επιβολή στο λήπτη της υποχρέωσης αποκλειστικής προμήθειας των προϊόντων ο δότης εισπράττει ακόμη μία (έμμεση) προμήθεια από τον τρίτο προμηθευτή ή κατασκευαστή και έτσι αυξάνει και αυτός ακόμη περισσότερο τα κέρδη του.

Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι με την υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας ο δότης καταφέρνει με έμμεσο τρόπο να καθορίζει και τις τιμές πώλησης των προϊόντων του συστήματος από τον λήπτη, δοθέντος ότι η πολιτική τιμολόγησης

των προϊόντων τελεί σε σχέση αντίστροφης αναλογίας προς την οικονομική λειτουργία της αποκλειστικής προμήθειας.

Η υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας τίθεται προκειμένου ο δότης να ελέγχει την τροφοδότηση του συστήματος με προϊόντα καλής ποιότητας και επιβάλλεται μόνον εφόσον ο καθορισμός αντικειμενικών κανόνων ποιότητας είναι πρακτικά δυσχερής ή όταν η επίβλεψη της τήρησης τέτοιων κανόνων συνεπάγεται υπερβολικό κόστος για το δικαιούχο του δικτύου.

Ο κανονισμός διακρίνει ανάμεσα στα προϊόντα που προέρχονται από το δικαιούχο και σε εκείνα που ορίζονται ως «άλλα προϊόντα» ή τα ανταλλακτικά και εξαρτήματα που δεν προέρχονται από το δικαιούχο.

Ως προϊόντα που προέρχονται από το δότη ορίζονται εκείνα που παράγονται από αυτόν ή από τρίτα πρόσωπα που υποδεικνύει ο δότης (υπεργολάβους ή τρίτους κατασκευαστές) και είναι όλα εκείνα τα προϊόντα των οποίων την αποκλειστική άδεια διάθεσής τους στην αγορά έχει ο δότης.

Ως «άλλα προϊόντα» νοούνται όσα δεν υπάγονται στην ως άνω κατηγορία, μπορεί όμως και δεν είναι σπάνιο να πωλούνται στην αγορά με τη χρήση του κοινού σήματος ή επωνυμίας του franchisor.

Όσον αφορά στα προϊόντα του δότη ο λήπτης υποχρεώνεται να μην πωλεί διαρκούσης της συμβάσεως, προϊόντα ανταγωνιστικά με εκείνα του δότη.

Όσο μπορεί να προμηθεύεται τέτοια προϊόντα όχι μόνον από τον ίδιο το δότη ή πρόσωπα που αυτός υποδεικνύει, αλλά και από άλλους δικαιούχους⁵ – λήπτες του δικτύου, ώστε έτσι ευνοούνται και οι παράλληλες εισαγωγές.

Αντιθέτως για τα «ανταλλακτικά» αυτών των προϊόντων, όπως και για τα «άλλα προϊόντα» δεν υπάρχει τέτοιος περιορισμός καθότι αυτά δεν αποτελούν το κύριο – ουσιώδες

⁵ Βλ. Δ.Ε.Κ., αποφ. Pronuptia σημείο 21 σκεπτικού.

αντικείμενο της σύμβασης franchising, απλώς θα πρέπει και αυτά να πληρούν κάποιες αντικειμενικές προδιαγραφές ποιότητας.⁶

3) Ρήτρα εδαφικής προστασίας

Ρήτρα καταστήματος – ρήτρα «ανοικτής» εδαφικής αποκλειστικότητας (άρθ. 2 στοιχ. γ, σε συνδυασμό με το άρθρο 1 παρ.3 εδ. ε, κανον. 4087/88)

Με τη «ρήτρα καταστήματος» ο λήπτης αναλαμβάνει την υποχρέωση να πωλεί τα προϊόντα του μόνο μέσα από το συγκεκριμένο κατάστημα που καθορίσθηκε στη σύμβαση και δεν επιτρέπεται να ανοίξει και δεύτερο κατάστημα από το οποίο να πουλά τα ίδια προϊόντα.

Με τη «ρήτρα ανοικτής εδαφικής αποκλειστικότητας» ο δότης αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην ανοίξει ο ίδιος ή άλλος λήπτης κατάστημα στη γεωγραφική περιοχή που έχει ορισθεί για άλλο δικαιούχο.

Οι δύο αυτές ρήτρες θεωρούνται απαγορευμένες αν το σήμα του δότη είναι αρκετά διαδεδομένο στην αγορά ενώ θεωρούνται επιτρεπτές αν αυτό δεν είναι ακόμη πολύ διαδεδομένο.⁷

Ο λόγος της απαγόρευσης είναι διότι οδηγούν σε ανεπίτρεπτη κατανομή των αγορών και περιορίζουν την ανάπτυξη του εμπορίου εντός των Κρατών-Μελών της κοινότητας εφόσον δεν επιτρέπουν στον κάθε λήπτη να ανοίξει παρεμφερές κατάστημα στο έδαφος άλλου Κράτους-Μέλους.

Σύμφωνα με μία άποψη και οι δύο αυτές ρήτρες θα έπρεπε να θεωρηθούν ορθές καθότι οδηγούν σε μία ορθολογική κατανομή – κατάταξη της αγοράς και βοηθούν το σχέδιο των πωλήσεων του δικτύου.

Όπως θεωρήθηκε επιτρεπτή και η ρήτρα που απαγορεύει στο λήπτη τη μεταφορά του καταστήματός του σε άλλη περιοχή

⁶ Βλ. Dubois, σημ. 3, σελ. 130 και σημ. 9 σελ. 16 επ., Skaupx σημ. 3, σελ. 450, Clement/Boutard – Labarde σημ. 3, σελ. 15.

⁷ ΔΕΚ, υποθ. Pronuptia σημ. 24 του σκεπτικού

δίχως την έγκριση του δότη έτσι θεωρήθηκε ότι θα έπρεπε και οι δύο ως άνω ρήτρες να επιτραπούν διότι οδηγούν στην ορθολογική κάλυψη των αναγκών στις επί μέρους αγορές.

Ωστόσο υπάρχει μία διαφοροποίηση:

Στις δύο παραπάνω ρήτρες θα προστεθεί απλώς ένα παραπάνω κατάστημα, ενώ με την ως άνω θα μεταφερθεί από μία περιοχή σε μία άλλη και έτσι θα δημιουργηθεί κενό.

Συνεπώς οι δύο περιπτώσεις λανθασμένα ταυτίζονται.

Ο κανονισμός θεωρεί επιτρεπόμενη τη ρήτρα της «ανοικτής εδαφικής αποκλειστικότητας». Έτσι ο δότης αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην ανοίξει ο ίδιος ή να μην επιτρέψει σε τρίτους ή άλλους δικαιοδόχους να ανοίξουν καταστήματα στην ίδια γεωγραφική περιοχή που έχει ορισθεί για άλλον λήπτη.

Ωστόσο δεν απαγορεύεται ο ίδιος ο δότης να πωλεί τα προϊόντα του δικτύου σε τρίτους, οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι εκτός της καθορισμένης περιοχής, και οι οποίοι στη συνέχεια τα μεταπωλούν στην περιοχή του δικαιοδόχου (φαινόμενο των παράλληλων εισαγωγών).

Απαγορευμένη θεωρείται από τον κανονισμό η ρήτρα καταστήματος.

Σχετικά τώρα με την τακτική της προσέλκυσης πελατών, ο κανονισμός απαγορεύει τις «ενεργητικές πωλήσεις», δηλαδή την προσέλκυση τελικών χρηστών ή ομάδων πελατών που είναι «παραχωρημένες» ή ανήκουν στη δικαιοδοσία – περιοχή άλλου λήπτη.

Αντίθετα επιτρέπονται οι «παθητικές πωλήσεις»⁸ δηλαδή η ανταπόκριση του κάθε λήπτη, στην αυτόβουλη ζήτηση που εκδηλώθηκε από υποψήφιος πελάτες. Ο κανονισμός δηλαδή στο άρθρο 5 εδ. ζ τονίζει ότι απαγορεύεται να επιβληθεί στο λήπτη η υποχρέωση να μην τροφοδοτεί με προϊόντα ή υπηρεσίες τελικούς χρήστες λόγω του τόπου διαμονής των τελευταίων διότι αυτό

⁸ Πρβλ. Sauter, waw 1989, σελ. 287.

μπορεί να οδηγήσει και σε ανεπίτρεπτη απομόνωση των εθνικών αγορών.

Επίσης ο κανονισμός θεωρεί ότι καταρχήν απαγορεύεται από το άρθρο 81 § 1 Συνθ.Ευρωπαϊκ.Κοινот. πλην όμως επιτρέπεται λόγω της προστασίας των συμφερόντων του δικτύου franchising η υποχρέωση του κάθε δικαιοδόχου να μη συνάπτει υποσυμφωνίες franchising με sub-franchisees (υποδικαιοδόχους) που είναι εγκατεστημένοι εκτός της περιοχής που έχει ορισθεί γι'αυτόν. Με αυτόν τον τρόπο ο κάθε λήπτης δεν αναλώνει τις δυνάμεις του αλλά συγκεντρώνει τις προσπάθειές του για εξάπλωση του δικτύου σε μια μόνο ορισμένη αγορά, που συνήθως συμπίπτει με το έδαφος κάθε ξεχωριστού Κράτους-Μέλους της Κοινότητας.

4) Ρήτρα περί απαγόρευσης επιβολής τιμών

(άρθρ. 5 εδ. ε, 8 εδ.δ, κανον. 4087/88)

Απαγορεύεται απόλυτα από τον Κανονισμό η επιβολή καθορισμένων τιμών κατά άμεσο ή έμμεσο τρόπο από μέρους του δότη στο λήπτη. Επιτρέπονται μόνο οι ενδεικτικές ή συνιστώμενες τιμές και αυτό γιατί μόνον έτσι μπορεί μία επιχείρηση που επιλέγει να εξακτινωθεί στις αγορές μέσω του δικτύου franchising να ανταγωνιστεί επιχειρήσεις κολοσσούς με θυγατρικές αυτών εταιρείες και υποκαταστήματα που δεσπόζουν στην αγορά.

Οι συνιστώμενες τιμές επιτρέπονται εκτός και αν φτάσουν στο σημείο να εφαρμόζονται πράγματι στην πράξη οπότε και οδηγήσουν σε εναρμονισμένη πρακτική των franchisees γύρω από την πολιτική τιμών, γεγονός που απαγορεύεται.

Τυχόν αυστηρότερη εθνική νομοθεσία για την απαγόρευση και των συνιστώμενων τιμών μπορεί να υπερισχύσει του

Κανονισμού διότι δίνει μεγαλύτερη προστασία και οικονομική ελευθερία στο δικαιοδόχο.⁹

5) Ρήτρα περί οριζόντιων πωλήσεων

(άρθρο 4 εδ. 1, 3 § 1 εδ.ε, Κανον. 4087/88)

Δεν θεωρείται ότι περιορίζει τον ανταγωνισμό η ρήτρα που επιβάλλει στο λήπτη να πωλεί τα προϊόντα του συστήματος μόνον σε τελικούς χρήστες ή σε άλλους δικαιοδόχους ή σε τρίτους μεταπωλητές οι οποίοι προμηθεύονται αυτά τα προϊόντα από τον ίδιο τον παραγωγό τους. Η ρήτρα αυτή συντελεί στη διατήρηση του εσωτερικού συνδέσμου και της κοινής φήμης του δικτύου και επιβάλλει στον κάθε λήπτη την υποχρέωση να ασχολείται με την κύρια δραστηριότητά του δηλ. το λιανικό εμπόριο.

Ακόμη σε περίπτωση που ο franchisor του δικτύου franchising έχει οργανώσει παράλληλα με αυτό και άλλο δίκτυο διανομής ή μεταπώλησης των προϊόντων σε τρίτους, θα πρέπει να επιτρέπεται στον κάθε λήπτη να πωλεί τα προϊόντα του και σε αυτούς.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τη δυνατότητα του κάθε δικαιοδόχου να προμηθεύεται τα προϊόντα του συστήματος από τους άλλους λήπτες ενισχύει, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, τις παράλληλες εισαγωγές και τον αποκαλούμενο ενδοσηματικό (εσωτερικό) ανταγωνισμό.

6) Ρήτρα περί προστασίας της τεχνογνωσίας και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας του franchisor

(άρθρ. 3 § 2 εδ. α, δ, ε, Κανον. 4087/88)

Οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στο δικαιοδόχο δυνάμει αυτής της ρήτρας, θεωρούνται ότι εκπίπτουν της εφαρμογής του άρθρου 81 § 1 της Συνθ.Ευρωπαϊκ.Κοινοτ. και δεν απαγο-

⁹ Αντίθετος Liebenknecht, Das Verhältnis der Ew G. Gruppenfreistellungsverordnungen zum deutschen Kartellrecht, Festschrift für G.Pfeiffer 1982, σελ. 589, 601.

ρεύονται, διότι είναι συμφυείς με την προστασία των πνευματικών – επαγγελματικών – βιομηχανικών απορρήτων που μεταβιβάζονται από το δότη στο λήπτη για να διευκολύνουν την προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων του δικτύου και την αύξηση των κερδών του λήπτη.

Οι υποχρεώσεις αυτές συνοψίζονται στις εξής: α) υποχρέωση του λήπτη να μην κοινοποιεί σε τρίτους την τεχνογνωσία του δότη, β) υποχρέωση του λήπτη να μη χρησιμοποιεί την τεχνογνωσία για άλλους σκοπούς εκτός από αυτούς που μνημονεύονται στη σύμβαση, ώστε να μην ανταγωνίζεται το δότη, γ) τη γνωστοποίηση από μέρους του κάθε λήπτη στο δότη, του know-how (εμπειρίας – εφεύρεσης – ευρεσιτεχνίας) που ανέπτυξε διαρκούσης της συμβάσεως ώστε να επωφεληθεί από αυτό ολόκληρο το δίκτυο franchising και να αυξηθεί το ποσοστό των πωλήσεων των προϊόντων του συστήματος. δ) υποχρέωση του λήπτη να ειδοποιεί το δότη για κάθε σημειωθείσα παραβίαση επί των δικαιωμάτων πνευματικής – βιομηχανικής ιδιοκτησίας του καθώς και για κάθε δικαστική ή εξώδικη ενέργεια για την υπεράσπισή τους.

Ωστόσο η υποχρέωση αυτή δεν θα πρέπει να εξικνείται σε σημείο που να απαγορεύεται στο δικαιοδόχο να αμφισβητήσει την ποιότητα – εγκυρότητα ισχύ των χορηγούμενων δικαιωμάτων διότι πάνω σε αυτά θα στηριχθεί το όποιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του παρέχεται με τη σύμβαση franchising και λόγω αυτών θα μπορεί να έχει προβάδισμα στη σχετική αγορά όπου πωλεί τα προϊόντα του και να αυξάνει τα κέρδη του.

Αν λοιπόν τα χορηγούμενα στο δικαιοδόχο δικαιώματα δεν είναι έγκυρα τότε θα πρέπει να διατηρείται το δικαίωμα του franchisee είτε να καταγγείλει¹⁰ τη σύμβαση, είτε να ζητήσει αποζημίωση, είτε να μειώσει το ποσοστό των royalties – εισφορών που καταβάλλει περιοδικά στο δότη για τη χρήση τους.

¹⁰ Πρβλ. τις αντίστοιχες διατάξεις στο άρθρο 3 παρ.1 του Κανονισμού αριθμ. 2349/84 και στο άρθρο 3 παρ.4 του Κανονισμού αριθ. 556/89.

7) Άλλες ρήτρες που δεν θεωρούνται απαγορευμένες

(άρθρα 3 § 1 εδ.α, 3 § 1 εδ.στ, εδ.ζ, 3 § 2 εδ. ε, 3 § 2 εδ.στ, 3 § 2 εδ.ζ, 3 § 2 εδ.η, 3 § 2 εδ.ο, 3 § 2 εδ.ι, Κανον. 4087/88).

Ρήτρες που δεν θεωρήθηκαν περιοριστικές του ανταγωνισμού κατά τον παρελθόντα κανονισμό είναι: 1) η υποχρέωση του λήπτη να μη μεταβιβάζει χωρίς την έγκριση του δότη, τα δικαιώματά του από τη σύμβαση (άρθρ. 3 παρ.2 εδ. ι κανονισμού 4087/88).

Η ρήτρα αυτή δικαιολογείται από τον προσωποπαγή χαρακτήρα της σύμβασης franchising και τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών. Έτσι ο θάνατος ή η πτώχευση του λήπτη μπορεί να δώσει στο δότη το δικαίωμα να καταγγείλει τη συμφωνία.

2) η υποχρέωση του λήπτη να μη μεταφέρει το κατάστημά του αλλού, χωρίς την έγκριση του δότη. Αυτό γίνεται για να αποφευχθεί η μεταφορά του καταστήματος σε περιοχή κακόφημη, γεγονός που θα επιδρούσε αρνητικά στο δίκτυο (άρθρ. 3 παρ.2 εδ.θ, κανον. 4087/88).

3) η υποχρέωση του λήπτη να ανέχεται τον έλεγχο των χώρων του καταστήματός του από τον δότη. Η υποχρέωση αυτή επιβάλλεται προκειμένου να εξασφαλίζεται η ομοιομορφία του δικτύου και ο ομοιόμορφος τρόπος παρουσίασης των προϊόντων του δικτύου στο κοινό (άρθρ. 3, παρ.2, εδ.η, κανον. 4087/88)..

Ο έλεγχος αυτός είναι ανεκτός αρκεί να μην ασκείται καταχρηστικά και οδηγεί σε ανεπιθύμητη ανάμειξη του δότη στις επαγγελματικές υποθέσεις του λήπτη.¹¹

4) Η παρόμοια με την παραπάνω υποχρέωση του λήπτη να ανέχεται τις προδιαγραφές του δότη όσον αφορά στον εξοπλισμό

¹¹ Βλ. απόφαση Yves Rocher σημείο 50 του σκεπτικού.

και τις προδιαγραφές των χώρων του καταστήματός του (άρθ. 3 παρ.2 εδ. ζ, κανον. 4087/88).

5) η υποχρέωση του λήπτη να αξιοποιεί το know-how και τα επαγγελματικά μυστικά του δότη για την προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων του συστήματος (άρθ. 3 παρ.2, εδ.στ, κανον. 4087/88).

6) η υποχρέωση τόσο του λήπτη όσο και του προσωπικού της επιχείρησής του να παρακολουθούν επιμορφωτικά σεμινάρια διοργάνωσης του δότη (άρθ. 3, παρ.2, εδ. ε, κανον. 4087/88).

7) η υποχρέωση του λήπτη να καταβάλλει στο δότη ένα μέρος των εσόδων του για τα έξοδα διαφήμισης των προϊόντων του και να πραγματοποιεί και ο ίδιος τοπικές διαφημίσεις των προϊόντων του (άρθ. 3 παρ. 1, εδ. ζ, κανον. 4087/88).

Οι διαφημίσεις του λήπτη υπόκεινται στον έλεγχο του δότη ώστε να εξασφαλισθεί ότι δεν βλάπτονται μέσω αυτών η φήμη και το κύρος δικτύου.

Ο έλεγχος αφορά μόνο τη φύση του διαφημιστικού μηνύματος και όχι το περιεχόμενο. Π.χ. θα ήταν ανεπίτρεπτο να επιβληθεί στο λήπτη να αναφέρει στη διαφήμιση των προϊόντων του τις ενδεικτικές τιμές του δικαιοπαρόχου, διότι αυτό θα συνιστούσε έμμεσο καθορισμό των τιμών του λήπτη από το δότη.¹²

8) η υποχρέωση του λήπτη να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων του συστήματος ή να πραγματοποιεί ένα ελάχιστο κύκλο πωλήσεων ή να διατηρεί ένα ελάχιστο ποσοστό αποθεμάτων (άρθ. 3, παρ.1, εδ. στ. κανον.4087/88).

9) η υποχρέωση του franchisee να κάνει χρήση των προϊόντων που τηρούν τις ελάχιστες ποιοτικές προδιαγραφές που επιβάλλει ο δικαιοπάροχος (άρθ.3 παρ.1 εδ.α, κανον. 4087/88).

¹² Βλ. Επιτροπή, αποφάσεις Yves Rocher Computerland, Kerekordes, B.B. 1987, σελ. 76 Schaub, waw 1987, σελ. 617.

8) Διαδικασία εναντίωσης (άρθρ. 6, κανον. 4087/88).

Επειδή στα πλαίσια της συμφωνίας franchising μπορούν να επιβληθούν πολλές υποχρεώσεις στο λήπτη που δεν θα μπορούσαν να προβλεφθούν ότι επιτρέπονται ή απαγορεύονται ρητώς στον Κανονισμό καθιερώθηκε η διαδικασία της εναντίωσης.¹³

Δηλαδή, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις οφείλουν να υποβάλουν τη συμφωνία με τις περιεχόμενες ρήτρες προς έγκριση στην Επιτροπή και αν αυτή δεν εναντιωθεί μέσα σε 6 μήνες από την κοινοποίηση σε αυτήν της συμφωνίας τότε θεωρείται ότι οι ρήτρες αυτές έχουν εγκριθεί. Έτσι δημιουργείται για τις εμπλεκόμενες στη συμφωνία franchising επιχειρήσεις, νομική ασφάλεια ως προς την εγκυρότητα των ρητρών που έχουν συμπεριληφθεί στη συμφωνία τους.

V) Ο Νέος Κανονισμός της Ε.Κ. 2790/1999 για τη σύμβαση franchising

Η επιτροπή των Ε.Κ. εξέδωσε το 1999 ένα νέο Κανονισμό για όλες τις κάθετες συμφωνίες, ο οποίος άρχισε να ισχύει από την 1-1-2000, ενώ ο προηγούμενος κανονισμός (4087/88) έπαψε να ισχύει την 31-5-2000.

Ο Νέος Κανονισμός, δεν αναφέρει ξεκάθαρα και ρητώς στο κείμενό του ότι αφορά και στο franchising. Έτσι είχε δημιουργηθεί η, λανθασμένη ωστόσο, εντύπωση ότι από πλευράς κοινοτικού δικαίου από την 31-5-2000 δεν θα ίσχυε κανένα κείμενο για το franchising και μόνον ο Ευρωπαϊκός Κώδικας Δεοντολογίας θα αφορούσε άμεσα σε αυτά.

¹³ Βλ. σχετικά Wiedemann, Das widerspruchsverfahren in den Gruppenfreistellungsverordnungen des EWG Kartellrechts, DB 1988, σελ. 2345 επ., Venit, The Commission's opposition procedure between the Scylla of ultra vires and the charibdis of Perfume: Legal consequences and tactical considerations, CMLR 1985, σελ. 167 επ. Διαδικασία εναντίωσης περιέχουν όλοι οι κανονισμοί ομαδικής απαλλαγής που εκδόθηκαν μετά το 1983 με εξαίρεση τον κανονισμό αριθ. 123/85 για την επιλεκτική διανομή αυτοκινήτων οχημάτων.

Η άποψη αυτή είναι παντελώς λανθασμένη, καθότι ο νέος Κανονισμός εξεδόθη ακριβώς με στόχο να αντικαταστήσει τους τρεις προηγούμενους περί franchising, αποκλειστικής διανομής και αποκλειστικής προμήθειας γι' αυτό και το κείμενό του είναι γενικό και αφηρημένο-λακωνικό, διότι στοχεύει στο να καλύψει όσο το δυνατόν περισσότερες συμφωνίες κάθετων συμφωνιών διανομής.

Εξάλλου ο ίδιος ο Κανονισμός στις κατευθυντήριες διατάξεις του αναφέρεται έμμεσα στο franchising ιδίως στις υπ' αριθμόν 3, 6, 10 εισαγωγικές παρατηρήσεις: παρατ. 3) «... περιλαμβάνει επίσης κάθετες συμφωνίες με τις δευτερεύουσες ρήτρες σχετικά με την κτήση ή την άσκηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας...» άρα και το franchising είναι μία τέτοια σύμβαση. Παρατ. 6) «... οι κάθετες συμφωνίες της κατηγορίας... μπορούν να βελτιώσουν την οικονομική αποτελεσματικότητα στο πλαίσιο μιας αλυσίδας παραγωγής ή διανομής, επιτρέποντας καλύτερο συντονισμό μεταξύ των συμμετεχόντων επιχειρήσεων...». Παρατ. 10) «... ιδίως, κάθετες συμφωνίες που περιλαμβάνουν ορισμένες κατηγορίες σοβαρά επιζήμιων περιορισμών για τον ανταγωνισμό, όπως η επιβολή ελάχιστων και πάγιων τιμών μεταπώλησης καθώς και ορισμένα είδη εδαφικής προστασίας...».

Με τις ως άνω παρατηρήσεις ο Κανονισμός σίγουρα στόχευε στο να συμπεριλάβει και το franchising στις διατάξεις του.

Όταν δε αναφέρεται σε «κάθετες» συμφωνίες περικλείει όλες εκείνες τις συμπράξεις-εναρμονισμένες πρακτικές που οργανώνονται μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, κάθε μία από τις οποίες δραστηριοποιείται σε **διαφορετικό επίπεδο** της αλυσίδας διανομής ή παραγωγής των προϊόντων και οι οποίες συνεργάζονται με στόχο την καλύτερη προώθηση των προϊόντων τους στη σχετική αγορά όπου απευθύνονται.

– Σε αυτόν τον κανονισμό τα χαρακτηριστικά στοιχεία που τον ξεχωρίζουν από τον προηγούμενο είναι: α) Το ότι δεν περιέχει

μια «λευκή λίστα» με όλες τις ρήτρες που επιτρέπονται αλλά μόνον «μαύρη λίστα» με όλες τις ρήτρες που απαγορεύονται.

β) Το ότι καθιερώνει ένα «τεκμήριο νομιμότητας» υπέρ εκείνων των επιχειρήσεων-προμηθευτών οι οποίες δεν κατέχουν στη σχετική αγορά που απευθύνονται – οι ίδιες ως προμηθευτές – μερίδιο μεγαλύτερο του 30%.

Έτσι αυτές οι επιχειρήσεις δεν υποχρεούνται να κοινοποιούν στην Επιτροπή τη σύμβαση franchising, βέβαια αν τύχει και εφαρμόσουν σε αυτήν μία από τις απαγορευμένες ρήτρες της «μαύρης λίστας» τότε δεν τυγχάνουν της απαλλαγής οι συμφωνίες τους.

Σημειωτέον εδώ ότι το ποσοστό του 30% εξετάζεται στην αγορά του προμηθευτή και ουχί στην αγορά εις την οποία απευθύνεται ο αγοραστής της συμβ. franchising π.χ.: όχι στην αγορά των τελικών καταναλωτών, στην οποία προσφέρει τα προϊόντα του ο αγοραστής.

γ) Ο νέος κανονισμός αναφέρεται συλλήβδην σε όλες τις δυνατές μορφές κάθετων συμφωνιών και γι' αυτό οι ρυθμίσεις του είναι γενικευμένες και «αφηρημένες» ώστε να μπορούν να καλύπτουν και το franchising αλλά και τις συμφωνίες αποκλειστικής προμήθειας και διανομής.

– Σε ό,τι αφορά στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού πρέπει να ληφθούν τα εξής: α) οι κάθετες συμφωνίες του κανονισμού αφορούν σε συμβάσεις συναπτόμενες μεταξύ **δύο ή περισσότερων** επιχειρήσεων και όχι μόνο μεταξύ δύο επιχειρήσεων.

β) Η συμφωνία αυτή θα πρέπει να λαμβάνει χώρα μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικό επίπεδο στην αλυσίδα της παραγωγής-προμήθειας και διανομής των προϊόντων.

Έτσι η συμφωνία ανάμεσα σε ένα δότη (franchisor) – κύριο λήπτη (master franchisee) και – υποδικαιοδόχο (subfranchisee) αποτελεί κάθετη συμφωνία, ενώ αντίθετα η συμφωνία ανάμεσα σε

ένα παραγωγό και δύο χονδρεμπόρους δεν είναι κάθετη διότι οι τελευταίοι ανήκουν στην ίδια αλυσίδα παραγωγής. Ωστόσο, το πραγματικό γεγονός του σε ποια επίπεδα ανήκουν κρίνεται *ad hoc* και δεν μπορεί *in abstracto* να είναι πάντοτε καθορισμένο. Έτσι θεωρείται κάθετη, η συμφωνία μεταξύ δύο παραγωγών παρεμφερών προϊόντων που έχουν συμφωνήσει ο πρώτος να πουλά τα προϊόντα του στο δεύτερο καθότι εν προκειμένω έτσι όπως διαμορφώθηκε στην πράξη η συμφωνία αυτή, ο ένας τελεί σε θέση πωλητή και ο άλλος σε θέση αγοραστή παρόλο που και οι δύο βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο της αλυσίδας.

γ) Αντικείμενο της σύμβασης μπορεί να αποτελέσουν και αγαθά που προορίζονται για μεταποίηση ή ενσωμάτωση.

δ) Στη συμφωνία αυτή δεν εντάσσονται συμπράξεις μεταξύ επιχειρήσεων-ανταγωνιστών, δηλ. επιχειρήσεων που είναι στην πραγματικότητα ή θα μπορούσαν να είναι (δυνητικά) ανταγωνιστές, δηλ. να παράγουν όμοια προϊόντα και να τα προμηθεύουν στη σχετική αγορά.

Εξαιρούνται ωστόσο οι **μη** αμοιβαίες κάθετες συμφωνίες, στις οποίες ο ένας μόνον εκ των παραγωγών αναλαμβάνει να διανέμει τα προϊόντα του άλλου, ενώ ο άλλος δεν πράττει το ίδιο.

Άρα στην ουσία ο Κανονισμός εφαρμόζεται σε μη αμοιβαίες κάθετες συμφωνίες, όπου ο παραγωγός είναι συγχρόνως και προμηθευτής και διανομέας ενώ ο αγοραστής είναι μόνο διανομέας δίχως να ανταγωνίζεται τον πωλητή παράγοντας όμοια με αυτόν προϊόντα ή όπου ο μεν πωλητής δραστηριοποιείται σε πολλά επίπεδα της αλυσίδας εμπορίου, ο δε αγοραστής δεν ανταγωνίζεται τον πωλητή στο επίπεδο εμπορίου στο οποίο αγοράζει τα εν λόγω προϊόντα.

ε) Η συμφωνία αυτή περιλαμβάνει μεταφορά στον αγοραστή ενός πακέτου δικαιωμάτων βιομηχανικής-πνευματικής ιδιοκτησίας, επαγγελματικών μυστικών – know-how του πωλητή, το οποίο μεταφέρεται στο λήπτη με στόχο **όχι** να αποτελέσει πρωταρχικό σκοπό της σύμβασης franchising, αλλά να βοηθήσει απλώς στην

επίτευξη του βασικού σκοπού της σύμβασης δηλ. στην προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων στη σχετική αγορά.

Συνεπώς η συμφωνία με την οποία θα μεταβιβάζονται αυτά τα δικαιώματα, δεν θα είναι μία σύμβαση για την παραχώρηση της άδειας εκμετάλλευσης αυτών των δικαιωμάτων αλλά μία γνήσια σύμβαση franchising και ο πρωταρχικός σκοπός της μεταφοράς των δικαιωμάτων αυτών θα είναι η επιβοήθηση του σκοπού της σύμβασης.

Συνεπώς τα δικαιώματα αυτά θα πρέπει να συνδέονται άρρηκτα με την προώθηση-διανομή των προϊόντων στην αγορά και την πραγματοποίηση κερδών.

Όταν λοιπόν η Σύμβαση αφορά πρώτιστα στην παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης αυτών των προϊόντων τότε δεν καλύπτεται από αυτόν τον Κανονισμό.

1) Η «μαύρη» λίστα των περιορισμών (αντιανταγωνιστικοί περιορισμοί)

(άρθρο 4 του Κανονισμού 2790/99)

Οι περιορισμοί αυτοί αν συμπεριληφθούν στη συμφωνία αποκλείουν από την ομαδική απαλλαγή **ολόκληρη τη συμφωνία, ανεξαρτήτως του μεριδίου που κατέχει στην αγορά η επιχείρηση:**

Είναι οι εξής: α) ο περιορισμός της δυνατότητας του αγοραστή να επιβάλλει προκαθορισμένες τιμές ή ελάχιστο επίπεδο τιμών. Αντίθετα **επιτρέπεται να ορίζει μέγιστα όρια τιμών πώλησης.**

β) Οι περιορισμοί σχετικά με τους πελάτες που μπορεί να προσελκύσει ο αγοραστής και την περιοχή απ' όπου μπορεί να ασκεί τη δραστηριότητά του (γεωγραφικοί-πελατειακοί περιορισμοί).

Εξαίρεση από τα ως άνω αποτελούν: 1) η δυνατότητα που έχει ο προμηθευτής να υποχρεώνει τον αγοραστή να μη διενεργεί ενεργητικές πωλήσεις (με τη σημασία που αναφέραμε και στον προηγούμενο κανονισμό) σε περιοχές που ανήκουν στη δικαιο-

δοσία άλλων ληπτών ή σε περιοχές που ανήκουν γεωγραφικά στον ίδιο. Αντίθετα πάντοτε επιτρέπονται οι λεγόμενες «παθητικές» πωλήσεις στον αγοραστή.

Η δε διαφήμιση και πώληση των προϊόντων μέσω Internet θεωρείται ότι εντάσσεται στις επιτρεπόμενες παθητικές πωλήσεις ενώ η πώληση μέσω e-mail θεωρείται κατ' αρχήν απαγορευμένη ενεργητική πώληση.

2) Η δυνατότητα του προμηθευτή να υποχρεώνει τον αγοραστή να μην μεταπωλεί εξαρτήματα που θα ενσωματωθούν σε άλλα αγαθά, σε τρίτους-πελάτες που ανταγωνίζονται τον προμηθευτή παράγοντας τα ίδια με αυτόν προϊόντα.

γ) Τον περιορισμό που υποχρεώνει τον αγοραστή να μην προμηθεύεται τα προϊόντα του συστήματος από άλλους λήπτες-αγοραστές του ίδιου δικτύου ή από άλλους προμηθευτές-μέλη του ίδιου δικτύου. Δηλαδή θα πρέπει να επιτρέπεται στους αγοραστές η αμοιβαία (μεταξύ τους) προμήθεια των προϊόντων του συστήματος.

δ) Τον περιορισμό που υποχρεώνει τον προμηθευτή εξαρτημάτων, ο οποίος τα πωλεί σε έναν αγοραστή, ο οποίος (ο αγοραστής) τα ενσωματώνει στα δικά του προϊόντα, να μην τα πωλεί και ως ανταλλακτικά σε άτομα ή τελικούς χρήστες, στα οποία ο αγοραστής **δεν** έχει αναθέσει τη συντήρηση των δικών του προϊόντων (άρθ. 4 εδ. ε Κανον., Κατευθυντήριες παράγρ. 56).

Όλοι οι ως άνω (α, β, γ, δ) περιορισμοί, απαγορεύονται διότι ελαχιστοποιούν την ανάπτυξη υγιούς ανταγωνισμού στο δίκτυο και στη σχετική αγορά (ενδοσηματικός-εξωσηματικός ανταγωνισμός αντίστοιχα) και καθιστούν άκυρη ολόκληρη τη Συμφωνία.

2) Περιορισμοί για τους οποίους αίρεται ατομικά το ευεργέτημα της απαλλαγής (άρθρο 5 Κανονισμού 2790/99) ενώ η υπόλοιπη σύμβαση παραμένει ισχυρή.

Στο άρθρο 5 περιλαμβάνονται ορισμένοι περιορισμοί που αν τεθούν μέσα στη Σύμβαση απαγορεύονται και χάνεται (ατομικά)

γι' αυτούς το ευεργέτημα της απαλλαγής ακόμη και αν το μερίδιο της επιχείρησης του προμηθευτή δεν έχει ξεπεράσει το 30%, ενώ η υπόλοιπη σύμβαση παραμένει ισχυρή.

Αυτοί οι περιορισμοί είναι οι εξής:

α) Οποιαδήποτε υποχρέωση για μη άσκηση ανταγωνισμού από μέρους του λήπτη, η οποία είναι αόριστη ή υπερβαίνει τα πέντε έτη.

Μη άσκηση ανταγωνισμού σημαίνει κατ' αρχήν ότι ο λήπτης δεν επιτρέπεται να πωλεί-αγοράζει-μεταπωλεί ανταγωνιστικά προϊόντα από τους χώρους όπου ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα με βάση τη σύμβαση franchising και ότι ο λήπτης υποχρεούται να προμηθεύεται ποσοστό πάνω από 80% των προϊόντων που εμπορεύεται και που αποτελούν αντικείμενο του franchising, από τον προμηθευτή ή από πρόσωπο που του υποδεικνύει ο προμηθευτής.

Εξαιρέση στα ως άνω αποτελεί η περίπτωση κατά την οποία οι χώροι μέσα από τους οποίους πωλούνται τα προϊόντα του δικτύου ανήκουν κατά κυριότητα στον προμηθευτή ή έχουν μισθωθεί από αυτόν και οι εκμισθωτές είναι άγνωστοι στον αγοραστή, οπότε και το όριο της πενταετίας δεν ισχύει αυστηρά και το χρονικό διάστημα μη ανταγωνισμού μπορεί να είναι και περισσότερο, αρκεί να μην υπερβαίνει το διάστημα κατά το οποίο οι εν λόγω χώροι βρίσκονται στην κατοχή του αγοραστή.

β) Οποιαδήποτε υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού, η οποία επιβάλλεται για το χρονικό διάστημα μετά τη λύση της σύμβασης.

Εξαιρέση και εδώ αποτελεί η περίπτωση κατά την οποία η εν λόγω υποχρέωση δεν ξεπερνά το ένα έτος μετά τη λύση της σύμβασης, περιορίζεται τοπικά και ισχύει μόνο για τους χώρους απ' όπου ο αγοραστής πωλούσε τα προϊόντα του δικτύου διαρκούσης της συμβάσεως, αφορά δε προϊόντα ανταγωνιστικά των συμβατικών και είναι απαραίτητη για την προστασία του know-how του προμηθευτή.

Επιπλέον θα πρέπει να σημειωθεί, ότι ο αγοραστής μπορεί να υποχρεούται σε **μη αποκάλυψη** της τεχνογνωσίας του δότη για αόριστο χρονικό διάστημα μετά τη λύση της σύμβασης και εφόσον αυτή η τεχνογνωσία δεν έχει περιέλθει σε δημόσια χρήση.

3) Άρθρα 6-7 του Κανονισμού, Άρση του ευεργετήματος του Κανονισμού 2790/1999

Στα άρθρα 6, 7 δίνεται το δικαίωμα στις αρμόδιες Αρχές τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο (από μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) όσο και σε εθνικό επίπεδο (από μέρους των αρμόδιων Επιτροπών του κάθε Κράτους-Μέλους), να άρουν με απόφασή τους το ευεργέτημα της εφαρμογής του Κανονισμού από συγκεκριμένες κάθετες συμφωνίες, εφόσον κριθεί ότι τα σωρευτικά αποτελέσματα από τη συνύπαρξη και δράση στην σχετική αγορά περισσότερων δικτύων, κάθετων συμφωνιών που σχηματίζονται από ανταγωνιζόμενους προμηθευτές, πλήττουν και νοθεύουν τον ανταγωνισμό σε μεγάλο μέρος της σχετικής αγοράς και παρεμποδίζουν την πρόσβαση σε αυτή.

Βέβαια η απόφαση αυτή περί της άρσεως της απαλλαγής-εφαρμογής του Κανονισμού θα ενεργήσει μόνο για το μέλλον και όχι αναδρομικά, δηλ. η λειτουργία της συμφωνίας μέχρι την ημερομηνία της άρσης του ευεργετήματος θα είναι καθ' όλα έγκυρη και ισχυρή.

4) Κήρυξη Ανεφάρμοστου του Κανονισμού (άρθρο 8, κανον. 2790/99)

Με το άρθρο 8 του Κανονισμού 2790/1999 δίδεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το δικαίωμα να κηρύξει τις διατάξεις του κανονισμού ανενεργές και ανεφάρμοστες σε συγκεκριμένες κάθετες συμφωνίες εφόσον κρίνει ότι με την συνύπαρξη-δράση παράλληλων κάθετων συμφωνιών στη σχετική αγορά καλύπτεται ποσοστό πάνω από το 50% της αγοράς αυτής και έτσι δεν καταλείπονται μεγάλα περιθώρια για πρόσβαση και δραστηριοποίηση και άλλων ενδιαφερόμενων επιχειρηματιών στο συγκεκριμένο χώρο.

Τα δικαιώματα που δίνονται μέσω των άρθρων 6, 7, 8 του Κανονισμού στις Αρμόδιες Αρχές για μη εφαρμογή του Κανονισμού ύστερα από ad hoc εκτίμηση της κατάστασης, ουσιαστικά καταδεικνύουν ότι ακόμη και αν η συγκεκριμένη συμφωνία και οι ρήτρες που περιέχονται σε αυτή είναι καθ' όλα νόμιμες και επιτρεπτές, εντούτοις αν ήθελε κριθεί ότι με βάση και τις ειδικές συνθήκες που παρουσιάζονται στη σχετική αγορά η εφαρμογή του Κανονισμού στις συμφωνίες αυτές αντιστρατεύεται τους σκοπούς του άρθρου 81§3 της Συνθ. Ευρωπαϊκ.Κοινοτ., τότε θα πρέπει ο Κανονισμός αυτός να μην εφαρμοστεί στη συγκεκριμένη περίπτωση.

5) Οι κατευθυντήριες γραμμές του Κανονισμού της Επιτροπής (2790/1999) με έμφαση στις προβλέψεις για το Franchising

Μέσω των κατευθυντήριων διατάξεων η Επιτροπή προσπάθησε να επεξηγήσει πώς θα πρέπει να εφαρμόζεται το άρθρο 81 καθώς και γενικά το κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού και ο ισχύον κανονισμός, στις κάθετες συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων.

Βέβαια εκτός από το άρθρο 81 εξετάζεται αν παράλληλα θα μπορούσε να εφαρμοστεί εν προκειμένω το άρθρο 82 Συνθ. Ευρωπ.Κοινοτ., εάν θα διαπιστωθεί ad hoc ότι παρόλο που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 81 Συνθ.Ευρωπ.Κοινοτ. θα μπορούσε να εφαρμοστεί το 82 Συνθ.Ευρωπ.Κοινοτ. εφόσον οι ενδιαφερόμενες συμπράττουσες επιχειρήσεις προβούν σε «Κατάχρηση» της τυχόν δεσπόζουσας θέσης που κατέχουν στην αγορά.

Στην συνέχεια, υπογραμμίζεται ότι ο Κανονισμός δεν εφαρμόζεται σε επιχειρήσεις που κατέχουν μερίδιο στην αγορά μικρότερο του 10% καθώς αυτές ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις, πολύ σπάνια θα μπορούσαν να αποκτήσουν δεσπόζουσα θέση περιορίζουσα σε μεγάλο βαθμό τον ανταγωνισμό.

Βέβαια αν οι εν λόγω επιχειρήσεις εφήρμοζαν στη συμφωνία τους έναν από τους περιορισμούς της «μαύρης» λίστας που αναφέρουμε και παραπάνω τότε θα μπορούσε να εφαρμοστεί εν προκειμένω ο Κανονισμός 2790/1999.

Ακόμη γι' αυτές τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που δεν κατέχουν μερίδιο μεγαλύτερο του 10%, θα μπορούσε να εφαρμοστεί το τυχόν αυστηρότερο εθνικό δίκαιο των Κρατών-Μελών.

Βέβαια έτσι θα δημιουργείτο το παράδοξο αφενός μεν το εθνικό δίκαιο να μην εφαρμόζεται σε συμφωνίες μείζονος σημασίας και να εφαρμόζεται σε συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες έτσι θα αντιμετωπίζονταν από ένα φάσμα διατάξεων πιο αυστηρό απ' ότι οι μείζονος σημασίας.

Για να αντιμετωπιστεί αυτό το παράδοξο προτάθηκε στις ήσσονος σημασίας συμφωνίες να εφαρμόζεται μεν το αυστηρότερο εθνικό δίκαιο αλλά υπό τον όρο να μη ματαιώνει στην πράξη την ομοιόμορφη εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου σε όμοιες περιπτώσεις.

Επιπλέον, παρακάτω, τονίζεται ότι για τις συμφωνίες που δεν εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού, δεν δημιουργείται τεκμήριο **μη νομιμότητας** και ούτε υποχρεούνται να γνωστοποιήσουν στην Επιτροπή τη συμφωνία τους. Απλώς μπορεί αν προκύψει ανάγκη να χορηγηθεί ατομική απαλλαγή, αλλά σε αυτήν την περίπτωση αντιστρέφεται το βάρος απόδειξης και είναι η Επιτροπή που θα φέρει το βάρος να αποδείξει ότι η συμφωνία αυτή εμπίπτει στις απαγορευτικές διατάξεις του άρθρου 81 Συνθ.Ευρωπ.Κοινοτ.

Τέλος, σημειώνεται ότι καταργείται η υποχρέωση προληπτικής κοινοποίησης των κάθετων συμφωνιών στην Επιτροπή, γεγονός που ελαφρύνει και το έργο της Επιτροπής αλλά και των Ευρωπαϊκών και εθνικών δικαστηρίων αφού τα απαλλάσσει από χρονοβόρες διαδικασίες ενώπιόν τους που θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν και για το **παραμικρό ήσσονος σημασίας** θέμα.

6) Για το franchising ειδικότερα

Ειδικά για το franchising οι κατευθυντήριες γραμμές αναφέρουν τα εξής:

α) Ότι η σύμβαση franchising είναι η συμφωνία μεταξύ ενός δότη (franchisor) και ενός λήπτη (franchisee) με την οποία ο πρώτος παραχωρεί έναντι αμοιβής στο δεύτερο, ένα πακέτο εμπορικών και τεχνικών μυστικών, δικαιωμάτων βιομηχανικής-πνευματικής ιδιοκτησίας, τεχνογνωσίας (know-how) προκειμένου να καταστήσει εφικτή τη διανομή των προϊόντων του από μέρος του λήπτη και να δημιουργήσει ένα ομοιόμορφο δίκτυο διανομής.

β) Ότι η σύμβαση franchising, αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα συμφωνιών, όπου μεταβιβάζεται τεχνογνωσία για εμπορικούς-οικονομικούς σκοπούς και μάλιστα ότι όσο πιο πολύτιμη είναι αυτή, τόσο περισσότερο τυγχάνουν ομαδικής απαλλαγής οι ρήτρες που τίθενται για την προστασία της.

γ) Ότι η άδεια χρήσης αυτών των βιομηχανικών και πνευματικών δικαιωμάτων του δότη από μέρος του λήπτη, καλύπτεται από τον εν λόγω κανονισμό **μόνον εάν είναι άρρηκτα** συνδεδεμένη με το σκοπό της καλύτερης διανομής των προϊόντων του συστήματος και **όχι** αν αποτελεί πρωταρχικό σκοπό της σύμβασης.

δ) Ότι η υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού διαρκούς της Συμβάσεως, είναι εύλογη διότι προστατεύει τη διαφύλαξη της κοινής ταυτότητας και φήμης του δικτύου franchising και συνεπώς μπορεί να επιβάλλεται όχι μόνο για μία πενταετία αλλά και για ολόκληρο το χρονικό διάστημα που διαρκεί η σύμβαση.

Έτσι αίρεται μέσω των κατευθυντηρίων διατάξεων και ο απόλυτος περιορισμός της πενταετίας και μπορεί να επεκταθεί το χρονικό διάστημα μη άσκησης ανταγωνιστικής δραστηριότητας από μέρος του λήπτη, και πέραν αυτής.

ε) Αναφέρεται στις κατευθυντήριες διατάξεις του κανονισμού ένα σύνολο από επτά υποχρεώσεις οι οποίες εάν τεθούν ως όροι της σύμβασης franchising απαλλάσσονται από την εφαρμογή του άρθρου 81 της Συνθ.Ευρωπ.Κοινοτ.

Έτσι ειδικά για τη συμφωνία franchising ο Κανονισμός περιλαμβάνει στις κατευθυντήριες ένα είδος «λευκής λίστας», πράγμα που όπως αναφέρθηκε δεν γίνεται για τις άλλες κάθετες συμφωνίες.

Οι επιτρεπόμενοι αυτοί περιορισμοί είναι οι εξής: 1) η υποχρέωση του λήπτη για μη μεταβίβαση των δικαιωμάτων της σύμβασης, δίχως τη συγκατάθεση του δότη.

2) η υποχρέωση του λήπτη για μη εκμετάλλευση της τεχνογνωσίας του δότη, για σκοπούς ξένους προς το πρωταρχικό σκοπό της σύμβασης franchising (διανομή προϊόντων του δότη).

3) η υποχρέωση του λήπτη για ενημέρωση του δότη σχετικά με τις οποίες σημειωθείσες προσβολές επί των δικαιωμάτων της τεχνογνωσίας του από τρίτους και για την κίνηση τυχόν δικαστικών-εξώδικων διαδικασιών προς υπεράσπισίν τους.

4) η υποχρέωση του λήπτη να αποκαλύπτει την όποια εμπειρία-τεχνογνωσία ανέπτυξε κατά τη διάρκεια της σύμβασης και στους άλλους λήπτες αλλά και στον ίδιο το δότη.

5) η υποχρέωση του λήπτη περί μη κοινοποιήσεως σε τρίτους της τεχνογνωσίας που του έχει παραχωρηθεί από το δότη τουλάχιστον όσο αυτή δεν έχει περιέλθει σε δημόσια χρήση.

6) η υποχρέωση του λήπτη περί μη αποκτήσεως σε ανταγωνίστρια επιχείρηση συμμετοχής στο κεφάλαιό της, τέτοιου μεγέθους, ώστε να μπορούσε να επηρεάσει την οικονομική της πολιτική.

7) η υποχρέωση του λήπτη περί μη αναλήψεως από μέρους του, οποιασδήποτε δραστηριότητας ανταγωνιστικής προς εκείνη του δότη, διαρκούσης της συμβάσεως.

στ) Ακόμη μνημονεύονται κάποιες υποχρεώσεις που είναι θεμιτές και νόμιμες στο μέτρο που προστατεύουν τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων βιομηχανικής-πνευματικής ιδιοκτησίας του δότη και οι οποίες δεν εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 81§1 Συνθ.Ευρωπ.Κοινοτ.

Αυτές οι υποχρεώσεις είναι οι εξής: 1) η υποχρέωση του λήπτη, προς ανανέωση και εξέλιξη όλων των συμβατ. προϊόντων και της παρουσιάσής τους στο κοινό και προς ειδοποίηση και των άλλων ληπτών και του δότη γι' αυτή την ανανέωση.

2) η υποχρέωση του δότη να μην εγκαθίσταται ο ίδιος, ούτε και να εγκαθιστά άλλο λήπτη σε περιοχή που έχει επιφυλαχθεί για ένα συγκεκριμένο λήπτη.

3) η υποχρέωση των ληπτών περί **μη** προμήθειας-πωλήσεως ανταγωνιστικών προς εκείνα της συμφωνίας franchising προϊόντων.

4) η υποχρέωση των ληπτών προς πώλησιν των προϊόντων αποκλειστικά σε τελικούς χρήστες-καταναλωτές και σε άλλους λήπτες του δικτύου.

5) η υποχρέωση των ληπτών περί πωλήσεως των συμβατικών προϊόντων μόνον μέσα από τους οριζόμενους στη σύμβαση χώρους.

6) η υποχρέωση των ληπτών περί τήρησης-διαφύλαξης του επαγγελματικού-εμπορικού τεχνικού απορρήτου του δότη του δικτύου.

7) η υποχρέωση των ληπτών προς καταβολή τελών δικαιoχρήσεως στο δότη αλλά και οικονομικής συνεισφοράς για την κάλυψη των δαπανών διαφήμισης των προϊόντων του δικτύου.

8) η υποχρέωση των ληπτών περί προμήθειας των συμβατικών προϊόντων από το δότη αποκλειστικά ή από πρόσωπα που υποδεικνύονται από αυτόν.

9) η υποχρέωση των ληπτών περί ενιαίας-ομοιόμορφης παρουσιάσεως των προϊόντων τους, ενιαίας εμφάνισης των καταστημάτων τους και χρήσης κοινής επωνυμίας-σήματος του δότη.

Όλες οι ως άνω υπό ε, στ υποχρεώσεις αποτελούν τη λεγόμενη «λευκή λίστα» και τυγχάνουν απαλλαγής ως μη εμπίπτουσες στο άρθρο 81§1 της Συνθ.Ευρωπ.Κοινοτ. Ας σημειωθεί ότι οι ίδιες υποχρεώσεις απαλλάσσονταν και από τον προηγούμενο Κανονισμό.

VI) Οι συμφωνίες franchising υπό το πρίσμα του ελληνικού εσωτερικού δικαίου και των εσωτερικών αρμοδίων αρχών ανταγωνισμού

1) Υπό το πρίσμα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού (ν. 703/77 άρθρα 1, 2, 3, 11, 21).

Κατ'αρχήν θα πρέπει να λεχθεί ότι οι συμφωνίες franchising θεωρούνται συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που θα πρέπει να θεωρηθούν απαγορευμένες ως εμπίπτουσες στο άρθρο 1§1 ν. 703/77 Εμπ.Κωδ. περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Ωστόσο η απαγόρευση δεν αφορά ολόκληρη τη σύμβαση αλλά θα πρέπει να γίνεται προσεκτική ανάλυση και εξέταση των επί μέρους ρητρών της συμφωνίας οι οποίες, αν και δεν είναι απολύτως αναγκαίες για την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής – βιομηχανικής ιδιοκτησίας, του know-how, της φήμης του δότη και για την προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων που αφορά το σύστημα, εντούτοις τίθενται καταχρηστικώς και παρανόμως και συνεπώς θα πρέπει να θεωρηθούν ως αυτοδικαίως (per se) απαγορευμένες (174 Α.Κ.) ως αντιβαίνουσες στο άρθρο 1§1 ν. 703/77. Βέβαια εδώ δεν τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 181 Α.Κ., συνεπώς αυτεπαγγέλτως άκυρες θα κριθούν μόνο οι συγκεκριμένες ρήτρες και όχι ολόκληρη η συμφωνία εκτός και αν τα μέρη **είχαν αποβλέψει** κυρίως σε αυτή τη ρήτρα για να συνάψουν τη σύμβαση οπότε και με την ακύρωσή της, δεν έχει πλέον νόημα η εμμονή στη σύμβαση.

Οι ρήτρες αυτές θα κριθούν αυτεπαγγέλτως άκυρες, δηλαδή χωρίς να χρειάζεται να κηρυχθούν άκυρες με απόφαση κάποιας αρχής.

Αντιθέτως οι επί μέρους εκτελεστικές της σύμβασης franchising συμφωνίες με τρίτους δεν ακυρώνονται, ούτε οι τρίτοι έχουν δικαίωμα να καταγγείλουν τις συμβάσεις αυτές λόγω της ακυρότητας της κύριας συμφωνίας franchising. Μόνον αποζημίωση μπορούν να ζητήσουν κατά 914 Α.Κ.

Ακόμη η άκυρη συμφωνία franchising δεν γεννά μεταξύ των μερών καμία αξίωση εκπλήρωσης ή αποζημίωσης για μη εκπλήρωση. Μετά την ακυρότητα ό,τι κατεβλήθη εις εκτέλεσιν της παράνομης ρήτηρας, μπορεί να αναζητηθεί δυνάμει των διατάξεων του αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Ωστόσο στο άρθρο 1§3 ν. 703/77 ορίζεται ότι οι απαγορευμένες κατά την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου ρήτρες μπορούν να τύχουν ατομικής απαλλαγής ύστερα από απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και εφόσον της έχει γνωστοποιηθεί προηγουμένως η υπό έλεγχο συμφωνία franchising κατ'άρθρο 21 ν. 703/77, εφόσον πληρούνται αθροιστικά τα εξής κριτήρια: 1) συντελούν στην προώθηση και βελτίωση της διανομής των προϊόντων. 2) δεν επιβάλλουν περιορισμούς πέρα από τους απολύτως αναγκαίους, 3) δεν καταργούν τον ανταγωνισμό σε ευρύ τμήμα της αγοράς στην οποία απευθύνονται.

Αν λοιπόν πληρούνται οι ως άνω όροι ορισμένες από τις κατ'αρχήν *per se* απαγορευμένες ρήτρες, μπορούν να απαλλαγούν ατομικά και κατά περίπτωση δυνάμει της απόφασης της Επιτροπής που θα κρίνει *ad hoc*.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο εσωτερικός νομοθέτης κατά συμμόρφωσιν προς τις επιταγές του Κανονισμού 1216/99 με τον οποίο εχώρησαν τροποποιήσεις στον Κανονισμό 17/62 ΕΟΚ περί εφαρμογής των άρθρων 81, 82 Συνθ. Ευρωπ. Κοινot., στο άρθρο 21 ν. 703/77 κατήργησε ρητώς και για το franchising την υποχρέωση προληπτικής γνωστοποίησης της συμφωνίας στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Έτσι πλέον οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δεν έχουν την υποχρέωση να κοινοποιούν στην Επιτροπή κάθε συμφωνία franchising για έλεγχο

και μπορεί μία τέτοια συμφωνία να γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή πολύ αργότερα από τότε που τέθηκε σε ισχύ και άρχισε να εφαρμόζεται οπότε και τυχόν χορηγηθείσα απαλλαγή από την απαγόρευση του άρθρ. 1 § 1 ν. 703/77 θα ισχύει *αναδρομικά* από τότε που η συμφωνία τέθηκε σε ισχύ και όχι από τότε που κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή.

Πρέπει δε να σημειωθεί ότι το δικαίωμα που ασκεί η Επιτροπή είναι διαπλαστικό και αφορά ήδη απαγορευμένες κατ'άρθρο 1§1 ν. 703/77 συμπράξεις.

Τέλος ο έλληνας νομοθέτης, δίνει στις ενδιαφερόμενες προς σύναψιν μίας συμφωνίας franchising επιχειρήσεις, τη δυνατότητα να πιστοποιήσουν εκ των προτέρων ότι η συμφωνία τους αυτή δεν είναι απαγορευμένη κατά το άρθρο 1§1 ν. 803/77. Πρόκειται για τη διαδικασία της αρνητικής πιστοποίησης δηλ. της αρνητικής αναγνωριστικής απόφασης της Επιτροπής που δημιουργώντας νομική ασφάλεια δικαίου, αναγνωρίζει το καθ'όλα έγκυρο της συμφωνίας.

Συγκεκριμένα οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις υποβάλλουν στην επιτροπή τη συμφωνία του και αυτή αποφαινεται σχετικώς μέσα σε προθεσμία 2 μηνών.

Με την απόφασή της αίρονται για το μέλλον όποιες δυνατές αμφισβητήσεις σχετικά με το έγκυρο ή άκυρο της σύμβασης franchising κατά το άρθρο 1 § 1 ν. 703/77 Εμπ.Κωδ.

2) Υπό το πρίσμα του δικαίου του ΑΚ (178, 179, 174, 181, 371, 372, 281 ΑΚ)

Όπως θα αναλυθεί και παρακάτω, στην ελληνική νομοθεσία δεν υπάρχει κάποιο ειδικό εσωτερικό νομοθετικό κείμενο για το franchising. Συνεπώς τα μόνα νομοθετικά εργαλεία που διαθέτουν τα ελληνικά δικαστήρια ελλείψει ειδικού νομοθετικού πλαισίου για να ασκήσουν έλεγχο στους όρους της σύμβασης από πλευράς ελληνικού δικαίου είναι ο ν. 703/77 Εμπ.Κωδ. και ο ΑΚ οι

διατάξεις του οποίου έχουν εφαρμογή στις συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου και λόγω του 361 Α.Κ.

Συγκεκριμένα, οι όροι της σύμβασης franchising ελέγχονται για αντίθεση στα χρηστά ήθη (178 Α.Κ.), για καταδυνάστευση της επιχειρηματικής – οικονομικής ελευθερίας του λήπτη (179 Α.Κ.),¹⁴ για εκμετάλλευση τυχόν απειρίας – κουφότητας του λήπτη (179 Α.Κ.), για καταχρηστικότητα και αντίθεση στην καλή πίστη και στον κοινωνικό – οικονομικό σκοπό της σύμβασης (200-281 Α.Κ.) και ως συμβάσεις προσχωρήσεως, για καταχρηστικότητα των όρων που έχουν επιβληθεί μονομερώς από τον ισχυρότερο συμβαλλόμενο (δικαιοπάροχο – franchisor) εις βάρος του ασθενέστερου (λήπτη) κατά 371 – 372 Α.Κ.

Το συνήθως συμβαίνον, είναι να υπάρχει καταδυνάστευση της επιχειρηματικής ελευθερίας του λήπτη από το δότη μέσω της επιβολής ρητρών που επιτρέπουν στο δότη να δεισδύει στα κέντρα λήψης των αποφάσεων της επιχείρησης του λήπτη, περιορίζοντας την οικονομική του πρωτοβουλία μολονότι ο λήπτης φέρει μόνον αυτός και εις το ακέραιο τον επιχειρηματικό κίνδυνο της επιχείρησής του.¹⁵

Έτσι η σύμβαση περιέχει όρους καταχρηστικούς που αντιβαίνουν στον οικονομικό σκοπό της καλύτερης δυνατής προώθησης των προϊόντων στη σχετική αγορά και δεν είναι αναγκαίοι για την προστασία των επιχειρηματικών μυστικών του δότη.

Πιο σπάνιο είναι το φαινόμενο της εκμετάλλευσης της απειρίας του λήπτη από μέρους του δότη καθότι συνήθως οι δικαιοδόχοι είναι πρόσωπα που διαθέτουν επαγγελματική πείρα και δυνατότητα πρόβλεψης των επιχειρηματικών ρίσκων που ελλοχεύουν στη σύμβαση franchising.

¹⁴ Βλ. σχετικά Α.Π. 475/1950 Ε.Ε. Ν. 17, 721 βλ. και Martinek, *Moderne Vertrag stypen II*, σ.91.

¹⁵ Βλ. και Σουφλερός, σ. 121 «Οι συμβάσεις franchising στο ελλην. Δίκαιο και στο κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού».

Βέβαια δεν σπανίζει και το φαινόμενο ορισμένοι, επισφαλούς φήμης και αξιοπιστίας, δότες να επιλέγουν άπειρους λήπτες με στόχο να τους καταστήσουν υποχείριά τους και να τους οδηγήσουν σε πολυέξοδες δαπάνες που δεν μπορούν εύκολα να αποσβεσθούν με την εμπλοκή τους στο δίκτυο.¹⁶

Σε αυτή την περίπτωση βέβαια όποιος επικαλείται την εκμετάλλευση της απειρίας του από το δότη θα πρέπει να αποδείξει ότι ο franchisor τελούσε εν γνώσει της απειρίας του κατά τη χρονική στιγμή της σύναψης της σύμβασης και επί πλέον να καταδείξει τη φανερή δυσαναλογία ανάμεσα στα οφέλη και στις ζημιές, στην παροχή και την αντιπαροχή, στο μικρής απόδοσης ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που διαθέτει ο εν λόγω λήπτης στη σχετική αγορά και στην δυσαναλόγως τεράστια ποσότητα εισφορών (royalties – entry fee) που καταβάλλει στο δικαιοπάροχο.

Έτσι λοιπόν οι διατάξεις του Α.Κ. μπορούν να χρησιμεύσουν στην κάλυψη κενών, όπου ελλείπει ειδική εσωτερική νομοθεσία για τον έλεγχο των συμφωνιών franchising μαζί και με τις διατάξεις του ν. 703/77 Εμπ.Κωδ. περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού.

3) Η θέση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού σε σχέση με τις διατάξεις του νέου κανονισμού 2790/1999

Η εθνική επιτροπή ανταγωνισμού όταν καλείται να κρίνει το κύρος των ρητρών που αντιβαίνουν στις διατάξεις του ν. 703/77 περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού, καλείται να συμμορφώνεται με τις επιταγές του κοινοτικού δικαίου και του κανονισμού 2790/99 ώστε το κοινοτικό δίκαιο να εφαρμόζεται ενιαία στο έδαφος του κάθε Κράτους-Μέλους.

Έτσι εφόσον οι κρινόμενες ρήτρες απαλλάσσονται δυνάμει του κανονισμού, θα πρέπει και η εθνική επιτροπή ανταγωνισμού

¹⁶ Βλ. και Martinek, Franchising, σ. 300 επομ.

να μην τις αμφισβητήσει παρά το γεγονός ότι εμπίπτουν στις απαγορευτικές διατάξεις του ν. 703/77.

Αν όμως οι επίμαχες ρήτρες δεν αναφέρονται-ρυθμίζονται στον Κανονισμό τότε μπορούν να εφαρμοστούν παράλληλα τόσο το εθνικό περί ανταγωνισμού δίκαιο όσο και ο κανονισμός. Έτσι αν οι κρινόμενοι περιορισμοί ύστερα από γνωστοποίησή τους στην εθνική επιτροπή, κριθούν απαγορευμένοι, τότε μπορεί η υπόθεση να κοινοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Αν τότε η τελευταία, απαλλάξει ατομικά τους κρινόμενους περιορισμούς δυνάμει του 81§3 της Συνθ.Ευρωπ.Κοινोट., τότε και η εθνική επιτροπή ανταγωνισμού δεν θα πρέπει να τους απαγορεύσει. Αν αντιθέτως η Ευρωπ. Επιτροπή εκδώσει αρνητική απόφαση και τους απαγορεύσει τότε και η εθνική επιτροπή έχει περιθώρια να εφαρμόσει τις απαγορεύσεις του άρθρου 1§1 του ν. 703/77 αλλά και το νόμο περί αθέμιτου ανταγωνισμού ν. 146/1914.

Με βάση τα ως άνω προκύπτει ευχερώς το συμπέρασμα ότι οι κινήσεις της ελληνικής επιτροπής του ανταγωνισμού θα πρέπει να εναρμονίζονται και να παρακολουθούν τον υπερισχύοντα Κοινοτικό Κανονισμό και τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Συνεπώς το προβάδισμα έχει και πάλι ο Κοινοτικός Κανονισμός 2790/1999.

VII) “Per se” νόμιμοι περιορισμοί και “per se” απαγορεύσεις, στη σύμβαση franchising με βάση τις θέσεις του Δ.Ε.Κ.

Το Δ.Ε.Κ. αποφαινόμενο σχετικά με τη σχέση ανάμεσα στη σύμβαση franchising διανομής και το άρθρο 85 § 1 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινोट., τόνισε ότι το franchising δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να αντιμετωπίζεται ενιαία σα σύνολο, αλλά θα πρέπει πάντοτε να εξετάζονται ad hoc οι επί μέρους ρήτρες που εμπεριέχονται στη σύμβαση.

Πάγια δε θέση του Δ.Ε.Κ. είναι χαρακτηριστικά το ότι: «Ένα σύστημα που επιτρέπει στο δικαιούχο να αποκομίσει όφελος από την επιτυχία του, δεν θίγει αυτό καθαυτό τον ανταγωνισμό». Η φράση αυτή αποτελεί κλειδί για την ερμηνεία των επί μέρους ρητρών αλλά και του γενικότερου σκοπού που επιδιώκεται με τη σύναψη αυτής της συμφωνίας.

Κατά το Δ.Ε.Κ., με τη σύμβαση franchising ένας έμπορος που κατέχει ένα σύνολο εμπειρικών – επιχειρηματικών γνώσεων και επιθυμεί να επεκτείνει τις δραστηριότητές του και σε νέες αγορές παραχωρώντας και σε τρίτους ανεξάρτητους εμπόρους, την τεχνογνωσία αλλά και το επιχειρηματικό του know-how με στόχο οι τελευταίοι να αναλάβουν την προώθηση των προϊόντων του σε νέες αγορές, χρησιμοποιεί στην ουσία μία μέθοδο οικονομικής αξιοποίησης των γνώσεών του και καταρχήν δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό.

Άλλωστε από αυτή τη συνεργασία επωφελείται και ο franchisee (λήπτης) ο οποίος με το να κάνει χρήση μιας τεχνογνωσίας που αλλιώς δεν θα μπορούσε να αποκτήσει, αυξάνει τις πωλήσεις του σε σημαντικό βαθμό.

Εξάλλου αυτή η χρήση και αξιοποίηση όλου αυτού του πακέτου των δικαιωμάτων βιομηχανικής – πνευματικής ιδιοκτησίας είναι αυτή που διαφοροποιεί τη σύμβαση franchising από τα υπόλοιπα συστήματα επιλεκτικής διανομής, στα οποία δεν υπάρχει ούτε χρήση κοινών εμπορικών μεθόδων, ούτε καταβολή εισφορών ως αντιπαροχή για τα παραχωρηθέντα δικαιώματα (royalties).

Ως “per se” νόμιμους περιορισμούς της σύμβασης franchising το Δ.Ε.Κ. αναγνωρίζει τους εξής:

1) οι ρήτρες που καθορίζουν τον απαιτούμενο έλεγχο προκειμένου να διαφυλαχθούν τα δικαιώματα, η επωνυμία, η φήμη και το σήμα – know-how του δότη.

2) η ρήτρα που απαγορεύει στο λήπτη να ανοίξει δικό του κατάστημα που να εμπορεύεται και να διανέμει τα αυτά προϊόντα

με εκείνα της σύμβασης franchising, καθ'όλη τη διάρκεια της σύμβασης αλλά και για κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα μετά τη λύση της.

3) Η υποχρέωση χρήσης των εμπορικών μεθόδων του δότη και πώλησης των προϊόντων μέσα από χώρους που είναι διαρρυθμισμένοι με βάση τις οδηγίες του δότη.

4) η υποχρέωση που απαγορεύει στο λήπτη να προμηθεύεται τα προϊόντα από άλλον – τρίτον προμηθευτή, πέραν αυτών που ρητά του έχει υποδείξει ο δότης και εφόσον είναι αδύνατος ο καθορισμός αντικειμενικών κανόνων ποιότητας.

5) η ρήτρα περί ελέγχου της «φύσης» και ουχί του περιεχομένου των διαφημιστικών μηνυμάτων του λήπτη από μέρους του δότη.

6) η ρήτρα που απαγορεύει στον λήπτη τη μεταβίβαση των δικαιωμάτων από σύμβαση franchising δίχως την έγκριση του δότη, γεγονός που καταδεικνύει την προσωποπαγή φύση της σύμβασης.

7) η ρήτρα που απαγορεύει στον λήπτη να μεταφέρει το κατάστημά του αλλού, δίχως την έγκριση του δότη, καθώς και να μην μεταβιβάσει σε άλλον το κατάστημα, δίχως την έγκριση του δότη.

- “Per se” απαγορεύσεις που αυτοδικαίως κρίνονται άκυρες ως παρακωλύουσες τον ανταγωνισμό είναι κατά το Δ.Ε.Κ. οι εξής:

1) η ρήτρα που επιβάλλει προκαθορισμένες τιμές στους λήπτες και οδηγεί σε εναρμονισμένη πρακτική στο θέμα των τιμών ανάμεσα στα μέλη του δικτύου.

2) οι ρήτρες που απαγορεύουν στους λήπτες να πωλούν τα προϊόντα τους εκτός των χώρων που καθορίζονται στη σύμβαση, διότι μπορούν να οδηγήσουν σε ανεπίτρεπτο καταμερισμό της αγοράς και να επηρεάσουν ακόμη και το εμπόριο μεταξύ κρατών – μελών αφού μπορεί π.χ. να απαγορευθεί σε κάθε λήπτη να εγκατασταθεί (να ανοίξει δεύτερο κατάστημα με τα ίδια προϊόντα

της αλυσίδας franchising) στο έδαφος κάποιου άλλου κράτους – μέλους.

VIII) Ειδικότερα θέματα σχετικά με το Franchising

1) Το οικονομικό πλαίσιο και πως αυτό επιδρά στο κύρος της σύμβασης franchising ειδικότερα η απαγόρευση της σύναψης αμοιβαίων συμφωνιών franchising (με μνεία στο άρθρο 8 εδ. α, β, γ, 5 εδ.α του κανον. 4087/88).

Εκτός από την επί μέρους εξέταση των ρητρών της σύμβασης franchising, είναι σημαντικό να εξετάζεται πάντοτε και η επίδραση αυτής της συμφωνίας στη «σχετική αγορά» όπου απευθύνεται και αναπτύσσει τη δράση της.

Έτσι και με βάση το άρθρο 8 εδ. α, β, γ, του παρελθόντος Κανονισμού 4087/88, που έχει όμως αντανakλαστικές επιδράσεις και στον καινούργιο Κανονισμό, η Επιτροπή μπορεί να άρει το ευεργέτημα της απαλλαγής σε περίπτωση που ο ανταγωνισμός στη σχετική αγορά ή η πρόσβαση σε αυτή καθίστανται ιδιαίτερος δυσχερείς εξαιτίας της ύπαρξης και λειτουργίας σε αυτή παράλληλων δικτύων ανταγωνιζόμενων κατασκευαστών¹⁷ ή σε περίπτωση που τα προϊόντα που θεωρούνται παρεμφερή αντιμετωπίζονται από τους καταναλωτές της σχετικής αγοράς ως αν ήταν ομοειδή εξαιτίας της ενιαίας πολιτικής τιμών που εφαρμόζεται σε αυτά από τους ανταγωνιζόμενους δότες – κατασκευαστές τους.

Επί πλέον στο άρθρο 5 εδ.α του Κανονισμού 4087/88 απαγορεύονταν οι αμοιβαίες συμφωνίες franchising.

Δηλαδή αν σε δύο διαφορετικά κράτη-μέλη ήταν εγκατεστημένοι δύο ανταγωνιστές – κατασκευαστές του ίδιου προϊόντος που ο καθένας τους ήταν συνάμα και δικαιοπάροχος ενός δικτύου franchising στη χώρα του απαγορευόταν να καταστήσουν ο ένας τον άλλο κύριους δικαιοδόχους στη χώρα εγκατάστασης του

¹⁷ Ανάλογες διατάξεις περιέχουν και άλλοι κανονισμοί ομαδικής απαλλαγής.

καθενός, διότι τότε ο καθένας θα καθιστούσε τον ανταγωνιστή του δικαιοδόχο των δικών του προϊόντων στο Κράτος-μέλος εγκατάστασης του τελευταίου και έτσι θα αποκλειόταν η ανάπτυξη υγιούς ανταγωνισμού στα δίκτυα αυτών των κρατών-μελών.¹⁸

2) Σύστημα franchising– Σύστημα επιλεκτικής διανομής:

Σύγκριση μεταξύ τους

Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλές συμφωνίες επιλεκτικής διανομής μπορούν να μετατραπούν σε συμφωνίες franchising προκειμένου να απολάβουν των χαρακτηριστικών προνομίων της τελευταίας.

Τα βασικότερα πλεονεκτήματα της σύμβασης franchising που τη διαφοροποιούν από τις συμβάσεις επιλεκτικής διανομής και της προσδίδουν έναν επιπλέον λόγο για να την προτιμούν οι περισσότεροι επιχειρηματίες που ενδιαφέρονται να εξακτινώσουν την αλυσίδα των προϊόντων τους σε επιμέρους τοπικές αγορές, είναι τα εξής: 1) οι συμφωνίες franchising επιτρέπουν στο δικαιοπάροχο να προβαίνει σε ποσοτική επιλογή των δικαιοδόχων, ενώ αντίθετα στις συμβάσεις επιλεκτικής διανομής η όποια ποσοτική επιλογή θεωρείται αντιβαίνουσα στο άρθρο 81 § 1 της Συνθ.Ευρωπ.Κοινот. και περιορίζουσα τον ανταγωνισμό και επιτρέπεται να γίνεται η επιλογή των με απολύτως αντικειμενικά ποιοτικά κριτήρια και μόνον.¹⁹

Στο άρθ. 2 εδ. α του παρελθόντος κανονισμού 4087/88 αναφέρεται ότι «επιτρέπεται στο δικαιοπάροχο να ορίζει μόνο ένα δικαιοδόχο σε μία ορισμένη περιοχή» γεγονός που δίνει περιθώρια για μία καθαρά ποσοτική επιλογή των δικαιοδόχων από τους δικαιοπαρόχους.

¹⁸ Πρβλ. de Kockborne, RTDE 1989, σ. 203.

¹⁹ Εξαίρεση αποτέλεσε μέχρι τώρα μόνο ο τομέας της διανομής αυτοκινήτων όπου η Επιτροπή αναγνώρισε την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητα ποσοτικών κριτηρίων και χορήγησε απαλλαγή στις σχετικές ρήτρες, βλ. Επιτροπή, απόφαση BMW, ΕΕ 1975 αριθ. L 29, σελ.1, σημεία 13 και 24 του σκεπτικού. Βλ. επίσης άρθρο 1 του Κανονισμού αριθ. 123/85 οπ.π. σημ. 91 καθώς και τα όσα αναπτύσσονται παρακάτω υπό Γ.

Επιπλέον, το γεγονός ότι οι δικαιούχοι δεν επιτρέπεται δίχως την έγκριση του δότη, να μεταβιβάζουν σε τρίτους τα δικαιώματα από τη σύμβαση σε συνδυασμό με τον εμπιστευτικό και προσωποπαγή χαρακτήρα αυτής αλλά και τα επαγγελματικά προσόντα των υποψήφιων ληπτών, μπορεί να οδηγήσει σε ένα παραπέρα ποσοτικό περιορισμό²⁰ ως προς τον κύκλο των υποψήφιων δικαιούχων – franchisees.

2) Στη σύμβαση franchising μπορεί να ενταχθεί και να αποτελέσει αντικείμενό της οποιοδήποτε προϊόν ή υπηρεσία ανεξαρτήτως του είδους τους,²¹ ενώ αντίθετα στη συμφωνία επιλεκτικής διανομής μπορούν να ενταχθούν μόνον προϊόντα που προκειμένου να κατοχυρωθεί η υψηλή ποιότητά τους και να διασφαλιστεί η σωστή χρήση τους καθίσταται αναγκαίο να διανεμηθούν στην αγορά μόνο μέσα από ένα τέτοιο δίκτυο που θα εξασφαλίσει τη διατήρηση της φήμης τους.

3) Στη σύμβαση franchising οι σχέσεις μεταξύ δότη – λήπτη είναι πιο στενά συνδεδεμένες και η εξάρτηση μεγαλύτερη, γεγονός που βοηθά και τα δύο μέρη να αποκομίσουν ευκολότερα κέρδη, ενώ αντίθετα στη συμφωνία επιλεκτικής διανομής η σύνδεση των δύο μερών είναι χαλαρότερη.

Το γεγονός αυτό υποστηρίζεται και από το ότι στη σύμβαση franchising έχουμε μεταφορά προσωπικού know-how, εμπορικών – βιομηχανικών απορρήτων – δικαιωμάτων του δότη στο λήπτη, ενώ αντίθετα στην συμφωνία επιλεκτικής διανομής κάτι τέτοιο δεν υπάρχει.

Επίσης και η επιβολή των ρητρών μη ανταγωνισμού και αποκλειστικής προμήθειας στο δικαιούχο αλλά και η εδαφική προστασία που του παρέχεται όπως αναλύθηκε στα παραπάνω κεφάλαια, εξασφαλίζουν πάλι την στενή εξάρτηση και συνεργασία

²⁰ ΔΕΚ, υποθ. Pronuptia, σημείο 20 του σκεπτικού.

²¹ Πρβλ. ΔΕΚ υπόθ. 99/79 Lancome/ETOS Συλλ.Νομολ. 1980, 2511. Η Επιτροπή π.χ. αρνήθηκε να χορηγήσει απαλλαγή σε συμφωνίες επιλεκτικής διανομής που αφορούν υδραυλικά είδη και είδη υγιεινής, βλ. Επιτροπή

μεταξύ δότη-λήπτη, η οποία δεν αναπτύσσεται καθόλου ή τουλάχιστον δεν αναπτύσσεται στον ίδιο βαθμό στη σύμβαση επιλεκτικής διανομής.

Αν ωστόσο μία σύμβαση επιλεκτικής διανομής θέλει να επωφεληθεί των πλεονεκτημάτων της σύμβασης franchising δεν έχει παρά να μετατραπεί σε μία τέτοια, διότι όπως αναφέρεται και στην 17^η αιτιολογική σκέψη του παρελθόντος Κανονισμού (4087/88), δεν μπορεί η ίδια συμφωνία να επωφεληθεί σωρευτικά και από τον κανονισμό που ισχύει για το franchising και από άλλους κανονισμούς ομαδικής απαλλαγής, ένας μόνον μπορεί να τύχει εφαρμογής.

ΙΧ) Η σχέση ανάμεσα στους κοινοτικούς κανονισμούς και τους κανόνες του εσωτερικού εθνικού δικαίου των Κρατών-Μελών.

Το ζήτημα το οποίο τίθεται εν προκειμένω είναι τι θα συμβεί σε περίπτωση που έρθουν σε σύγκρουση οι κανονισμοί ομαδικής απαλλαγής της Κοινότητας με τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου των Κρατών – Μελών.

Το Δ.Ε.Κ. έχει νομολογήσει υπέρ της επικράτησης του Κοινοτικού Δικαίου²² και μάλιστα έχει προσδώσει σε αυτούς τους Κανονισμούς της Κοινότητας το χαρακτηρισμό μιας «θετικής και έμμεσης παρέμβασης των κοινοτικών αρχών» έχουσα ως πρωταρχικό σκοπό την ομοιόμορφη και αρμονική ανάπτυξη της οικονομικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή²³ είχε τοποθετηθεί υπέρ της επικράτησης του Κοινοτικού Δικαίου σε ό,τι αφορά σε ρήτρες που κρίνονταν απαγορευτικές με απόφασή της. Αντίθετα, γι'αυτές στις οποίες χορηγείτο από την Επιτροπή

αποφάσεις Grohe, ΕΕ 1985 L19, σελ. 17, και Ideal Standard, ΕΕ 1985, αριθ. L20, σελ. 38.

²² Βλ. τη βασική απόφαση Walt Wilhelm του ΔΕΚ, υποθ. 14/68, Συλλ. Νομολ. 1969, σελ. επ. Βλ. επίσης ΔΕΚ απόφ. Giry και Guerlain, συνεδिकाζόμενες υποθέσεις 253/78 και 1-3/79, Συλλ. Νομολ. 1980, σελ. 2327, 2375.

απαλλαγή, καταρχήν ίσχυε και πάλι η υπεροχή του κοινοτικού δικαίου, λαμβανομένων όμως υπόψιν και άλλων παραμέτρων σε αυτή την περίπτωση όπως π.χ. μία ατομική και κατά περίπτωση (ad hoc) εξέταση των επί μέρους ρητρών.

Έτσι στην τελευταία αυτή περίπτωση, η Επιτροπή έκρινε ότι ναι μεν η ανάμειξη της είχε το χαρακτήρα μιας θετικής παρέμβασης με την οποία θα έπρεπε όλα τα Κράτη-Μέλη να συμμορφωθούν πλην όμως επέτρεπε στο εσωτερικό δίκαιο των Κρατών-Μελών να αποκλίνει σε περίπτωση που ήταν αυστηρότερο, εφόσον όμως με την παρέκκλιση αυτή δεν θα εθίγετο ο βασικός πυρήνας και η ουσία της χορηγηθείσας απ' αυτήν απαλλαγής.

Με βάση τα ως άνω θα μπορούσε να υποστηριχθεί σαν γενικός κανόνας ότι: για μεν τις ρήτρες εκείνες που έχουν απαγορευθεί από την Επιτροπή, θα πρέπει να υπερισχύσει το κοινοτικό δίκαιο σε κάθε περίπτωση, ενώ για τις υπόλοιπες ρήτρες που τυγχάνουν απαλλαγής από την Επιτροπή μπορεί να εφαρμοστεί το αυστηρότερο εθνικό δίκαιο αρκεί να μην θίγει τον πυρήνα της απαλλαγής που χορήγησε η κοινότητα.²⁴

Και πάλι βέβαια, ακόμη και στην τελευταία περίπτωση, το προβάδισμα δίδεται στο Κοινοτικό δίκαιο, ωστόσο θα πρέπει η ομοιόμορφη εφαρμογή του στο εσωτερικό των Κρατών-Μελών να γίνεται ύστερα από προσεκτική στάθμιση των εξειδικευμένων συνθηκών ώστε το αποτέλεσμα της εφαρμογής του να μην αποβαίνει τελικά εις βάρος των καταναλωτών του κάθε Κράτους-Μέλους.

Πάντως για μία πιο ορθή αντιμετώπιση του ζητήματος θα πρέπει να θεωρηθεί ότι **δεν** υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στο κοινοτικό δίκαιο και στα εσωτερικά δίκαια των Κρατών-Μελών στις εξής περιπτώσεις: 1) όταν ο κανονισμός της Ε.Ε. θέτει απλά τα έσχατα όρια εφαρμογής περιορισμών του ανταγωνισμού

²³ Επιτροπή, 4^η έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού, 1974, αριθ. 45.

²⁴ Β λ. και σχετικά με την αντίθετη άποψη στο Lieberknecht, σε Festschrift für Pfeiffer σ. 599.

καταλείποντας στα εσωτερικά δίκαια περιθώρια για αυστηρότερες διατάξεις.

2) όταν η συγκεκριμένη σύμπραξη απαγορεύεται από τα εσωτερικά εθνικά δίκαια των Κρατών-Μελών όχι επειδή έτσι υπαγορεύει η εθνική τους νομοθεσία περί ελεύθερου ανταγωνισμού αλλά επειδή έτσι επιβάλλεται για λόγους προστασίας και διαφύλαξης άλλων νόμιμων συμφερόντων τους άξιων προστασίας, που δεν αντιστρατεύονται το κοινοτικό δίκαιο.²⁵

3) όταν οι εσωτερικού δικαίου ρυθμίσεις των Κρατών-Μελών έχουν διαφορετική συνέπεια και εξυπηρετούν διαφορετικό στόχο από τις διατάξεις των Κανονισμών της Ε.Ε. οπότε και αφού δεν αφορούν στο ίδιο θέμα, δεν συγκρούονται κιάλας (π.χ. εσωτερικές διατάξεις που καθιερώνουν είδος προληπτικού (ex ante) ελέγχου των συγκεντρώσεων).²⁶

Εν συνόψει, με βάση τα ως άνω θα μπορούσαν να παρατηρηθούν τα εξής:

1) Σε περίπτωση που οι επίμαχες ρήτρες είναι απαγορευμένες με βάση την απόφαση της Ε.Ε. και έτσι εντάσσονται στο λεγόμενο «μαύρο πίνακα» είτε αυτές επιτρέπονται και απαγορεύονται από τα εσωτερικά εθνικά δίκαια, θα πρέπει να υπερισχύσει το κοινοτικό δίκαιο.²⁷

2) Για τις ρήτρες εκείνες που καταρχήν θα μπορούσαν να ενταχθούν στην παράγραφο 1 του άρθρου 81 Συνθ.Ευρωπ.Κοινοτ. και να απαγορεύονται, έλαβαν ωστόσο απαλλαγή ως υπαγόμενες στην §3 του αρθ. 81 καταρχήν και τα εσωτερικά εθνικά δίκαια θα πρέπει να τις απαλλάσσουν εκτός αν ρητά στον κανονισμό έχει επιφυλαχθεί υπέρ των Κρατών-Μελών η δυνατότητα να τις

²⁵ Πρόκειται για γενική αρχή που ισχύει στα πλαίσια της Συνθήκης, πρβλ. άρθρα 36, 100 Α παρ.3 και 223 Συν.ΕΟΚ. Πρβλ. επίσης άρθρο 20 παρ.3 της τροποποιημένης πρότασης κανονισμού του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στο Συμβούλιο στις 30.11.1988, Ε.Ε. 1989, αριθ. C22 σελ. 14.

²⁶ Λιακόπουλος, Η οικονομική ελευθερία σελ. 188.

απαγορεύουν με την προϋπόθεση όμως ότι και πάλι δεν θα θίγεται ο πυρήνας της απαλλαγής που χορήγησε η Ε.Ε.

3) Σε ό,τι αφορά στις ρήτρες που υποβάλλονται στη διαδικασία της εναντίωσης²⁸ (όπως περιγράφηκε στα οικεία κεφάλαια), εδώ θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το αυστηρότερο εθνικό δίκαιο μπορεί να τύχει εφαρμογής. Ωστόσο αν η συμφωνία έχει γνωστοποιηθεί και στην Ευρωπ. Επιτροπή προκειμένου να ακολουθηθεί εκεί η διαδικασία της εναντίωσης και το ενδιαφερόμενο Κράτος-Μέλος έχει εκφράσει ρητά τις απόψεις του στην Επιτροπή, τότε το πόρισμα που θα προκύψει, θα είναι όπως και να έχει, δεσμευτικό για το Κράτος-Μέλος, καθότι τα συμφέροντά του και οι απόψεις του για την επίμαχη ρήτρα έχουν ληφθεί υπ' όψιν από την Επιτροπή κατά τη στάθμιση και εξέταση περί του νομίμου ή του απαγορευμένου αυτής.

4) Σε ό,τι αφορά στις ρήτρες εκείνες που **δεν** περιλαμβάνονται στις απαγορευμένες κατ' άρθρο 81§1 Συνθ.Ευρωπ.Κοιν., οπότε και δεν χρήζουν απαλλαγής δυνάμει του 81§3 Συνθ.Ευρωπ. Κοινοτ. έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι σε αυτές, αφού δεν έχουν λάβει το χαρακτήρα «θετικής παρέμβασης από την Ε.Ε.» μπορεί να εφαρμοστεί άνευ άλλου τινός το αυστηρότερο εθνικό δίκαιο. Ωστόσο μία τέτοια άκρατη και γενικευμένη εφαρμογή του εσωτερικού δικαίου, δεν θα πρέπει να γίνει αποδεκτή και πάντως ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεκτή, δεν θα πρέπει να θίγει τον πυρήνα της λειτουργίας της συμφωνίας franchising και των στόχων που εξυπηρετεί.

Σε κάθε περίπτωση αμφιβολίας, καθίσταται αδήριτη ανάγκη η υποβολή από μέρους των εθνικών δικαστηρίων προδικαστικού ερωτήματος στο Δ.Ε.Κ. προκειμένου να εξετασθεί το νόμιμο ή παράνομο μίας ρήτρας και από πλευράς κοινοτικών κανονισμών.²⁹

²⁷ Βλ. αντί πολλών Κουτσούκη, ΕΕΕυρ.Δ. 1984, σελ. 528επ. και ΔΕΚ αποφ. Walt Wilhelm σημείο 5 του σκεπτικού.

²⁸ Πρβλ. άρθρο 6 παρ.5 του κανονισμού αριθ. 4087/88.

X) Συνεισφορά του ισχύοντος Κανονισμού 2790/1999 και σύγκριση με τον προηγούμενο (4087/88)

Ο νέος Κανονισμός (2790/1999) αντικατέστησε πλήρως τον προηγούμενο (4087/88), συνεπώς οι διατάξεις του προηγούμενου κανονισμού καθώς και τυχόν υπάρχουσα σχετική νομολογία, μόνον αντανakλαστικές επιπτώσεις θα μπορούσαν να έχουν κατά την ερμηνεία των επίμαχων ρητρών-περιορισμών της σύμβασης franchising.

Σημαντικά βήματα του νέου Κανονισμού θεωρούνται κατ' αρχήν η δημιουργία τεκμηρίου νομιμότητας για τις κάθετες συμφωνίες εκείνες στις οποίες το μερίδιο του προμηθευτή στη σχετική αγορά δεν υπερβαίνει το 30%, γεγονός το οποίο δημιουργεί ασφάλεια δικαίου στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

Επιπλέον με την έκδοση του κανονισμού 1216/1999 καταργήθηκε η υποχρέωση προληπτικής κοινοποίησης των συμφωνιών στην Επιτροπή, γεγονός που ελάφρυνε τον όγκο των εργασιών, τόσο της τελευταίας όσο και των Ευρωπαϊκών και εθνικών δικαστηρίων.

Ακόμη παρ' όλο που ο καινούργιος κανονισμός δεν περιέχει, σε αντίθεση με τον προηγούμενο, αναλυτική «λευκή λίστα» των νόμιμων περιορισμών, αναγνωρίζοντας στις κατευθυντήριες γραμμές του την ιδιαιτερότητα της Σύμβασης franchising, αναφέρει ορισμένες θεμιτές υποχρεώσεις οι οποίες είναι συμφυείς με το σκοπό και τη φύση της σύμβασης franchising.

Επίσης ο νέος κανονισμός αίρει, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, το χρονικό περιορισμό της 5ετίας για την επιβολή της υποχρέωσης μη ανταγωνισμού και επέτρεψε αυτή να επιβάλλεται για όλο το χρονικό διάστημα ισχύος της συμβάσεως και πέραν των 5 ετών με την προϋπόθεση ότι έτσι διαφυλάσσονται καλύτερα τα δικαιώματα, η τεχνογνωσία και τα εμπορικά και βιομηχανικά απόρρητα του δότη.

²⁹ Πρβλ. Bunte I Sauter, σελ. 197.

Ακόμη στην παράγραφο 119§8 των κατευθυντήριων γραμμών του, ο νέος κανονισμός συνέδεσε το θεμιτό και νόμιμο των εκάστοτε επιβαλλόμενων στο λήπτη περιορισμών, με το μέγεθος, την ποσότητα και την ποιότητα των παραχωρηθέντων εις αυτόν (λήπτη) δικαιωμάτων του δότη και του επέβαλλε (στο λήπτη), την υποχρέωση να κοινοποιεί στο δότη την όποια τεχνογνωσία-εμπειρία πιθανόν να ανέπτυξε, διαρκούσης της συμβάσεως.

Διαφορά από τον προηγούμενο κανονισμό (4087/88) αποτελεί και το γεγονός ότι στο νέο κανονισμό δεν υπάρχει ρητή «λευκή λίστα» των επιτρεπόμενων περιορισμών αλλά μόνο «μαύρη λίστα» των απαγορευμένων.

Ακόμη διαφορά από τον προηγούμενο κανονισμό αποτελεί και το γεγονός ότι ο νέος κανονισμός επιτρέπει στο δότη να επιβάλλει στο λήπτη μέγιστη τιμή πώλησης εκτός από τις συνιστώμενες τιμές (αρθ. 4 εδ. α), ενώ ο προηγούμενος δεν έδινε στο δότη ούτε αυτή τη δυνατότητα διότι θεωρούσε ότι αυτό θα μπορούσε να προκαλέσει έμμεσο καθορισμό τιμών – εναρμονισμένη πρακτική γύρω από το θέμα των τιμών.

Επιπρόσθετα, μέσω του άρθρου 5 εδ. β του νέου κανονισμού ο λήπτης, μετά τη λύση της σύμβασης, μπορεί ακόμη και εντός της ίδιας γεωγραφικής περιοχής εις την οποία ανέπτυξε τη δραστηριότητά του, διαρκούσης της συμβάσεως franchising, να αναπτύσσει την ίδια επιχειρηματική δραστηριότητα, με μόνη προϋπόθεση την αλλαγή όχι γεωγραφικής περιοχής αλλά μόνον χώρου επαγγελματικής εγκατάστασης.

Αντίθετα ο προηγούμενος κανονισμός διηύρυνε αυτόν τον περιορισμό ώστε να καλύπτει ολόκληρη τη γεωγραφική περιοχή στην οποία ασκούσε την δραστηριότητά του ο λήπτης, διαρκούσης της συμβάσεως.

Τέλος, η βασική διαφορά ανάμεσα στους δύο κανονισμούς είναι ότι ο πρώτος αφορούσε άμεσα και ρητά το franchising ενώ ο δεύτερος είναι γενικότερος Κανονισμός ο οποίος αφορά

συλλήβδην τις κάθετες συμφωνίες διανομής και συνεπώς το κείμενό του είναι περισσότερο λακωνικό και αφηρημένο.

Ωστόσο με τις κατευθυντήριες διατάξεις του, ο νέος κανονισμός αναφέρεται και άμεσα στο franchising οπότε και έτσι γίνεται – σαν τη λευκή λίστα του παρελθόντος Κανονισμού – μία ανάλυση των βασικότερων θεμιτών περιορισμών-ρητρών που θα μπορούσαν να εμπεριέχονται στη σύμβαση. Έτσι καλύπτεται το κενό της έλλειψης «λευκής» λίστας.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Μέρος Δεύτερο

Ι) Ελληνική Νομολογία

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

1) Μ.ΠΡ.ΑΘ. 7869/2001

Με την απόφαση αυτή το δικαστήριο έκρινε επί μίας σύμβασης δικαιοχρήσεως ανάμεσα σε έναν επιχειρηματία που πωλούσε είδη τσαγιού – καφέ – ζαχαρωδών προϊόντων, με την επωνυμία «C.C.Γ.Μ.» και στις λήπτριες-franchisees επιχειρήσεις που είχαν αναλάβει να εκμεταλλεύονται καταστήματα που έφεραν την επωνυμία αυτή.

Το δικαστήριο ορθώς έκρινε ότι συνιστά πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού (άρθ. 1 ν. 146/1914) και παράβαση του αρθ. 3§1 εδ. γ του κανονισμού 4087/1988, η, παρά τη λύση της σύμβασης με καταγγελία, εξακολούθησε η από μέρους των ληπτών-επιχειρήσεων και εντός του ενός έτους μετά τη λύση της σύμβασης δικαιόχρησης με το δότη, της λειτουργίας των καταστημάτων τους υπό διαμόρφωση, διεύθυνση, οργάνωση και τρόπο παρουσίασης των προϊόντων τους πανομοιότυπο με αυτόν που διατηρούσαν διαρκούσης της συμβάσεως. Κατ' αυτόν τον τρόπο παρέβησαν τη συμβατική τους υποχρέωση **μη** ανταγωνισμού του δότη και προκάλεσαν στο κοινό σύγχυση, περί της ταυτότητας του καταστήματος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το δικαστήριο εξήτασε το ζήτημα και από την πλευρά του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού Ν. 146/1914 και δε στάθηκε μόνον στο Ν. 703/77 περί προστασίας ελεύθερου ανταγωνισμού.

2) Μ.ΠΡ.ΑΘ 3207/2001

Αυτή η απόφαση αφορά σε άλλο κομμάτι της σύμβασης franchising και κυρίως στην καταγγελία αυτής και τις συνέπειές της για τη λύση της σύμβασης. Δεν ενδιαφέρει άμεσα τους περιορισμούς-ρήτρες της σύμβασης αν και μέσα στην απόφαση μνημονεύονται ενδεικτικά μερικές.

3) ΕΦ.ΠΑΤΡ. 150/2000

Η απόφαση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία καθότι εδώ το δικαστήριο με ιδιαίτερως ενδιαφέρουσα αιτιολογία, ρητώς **εξαιρεί** τις συμβάσεις δικαιοχρήσεως από το απαγορευτικό πεδίο των άρθρων 81, 82 της Συνθ. Ευρωπαϊκ. Κοινοτ. και αναφέρει χαρακτηριστικά ότι μόνον αν επέρχεται απαγορευμένη συγκέντρωση επιχειρήσεων ή σημειώνεται κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως στην αγορά, θα μπορούσαν αυτές οι συμβάσεις να θεωρηθούν παράνομες ως περιορίζουσες τον ανταγωνισμό. Στη συνέχεια αναφέρει έναν ορισμό της σύμβασης franchising χρήσιμο για την περαιτέρω ερμηνεία των ρητρών και στόχων που εμπεριέχονται σε αυτή.

Ακόμη κρίνει ότι ο αιτών την ακυρότητα της σύμβασης δυνάμει αντίθεσής της στα χρηστά ήθη (178 ΑΚ) και υπερβολικής καταδυνάστευσης της ελευθερίας του προσώπου του λήπτη – εκμετάλλευσης της απειρίας του, θα πρέπει να επικαλείται τη φανερή δυσαναλογία μεταξύ παροχής-αντιπαροχής στη σύμβαση με μνεία σε συγκεκριμένα ποσά, καθώς και το ότι η βούληση του λήπτη ήταν προϊόν απειρίας, κουφότητας, επιπολαιότητας αυτού, την οποία το αντισυμβαλλόμενο μέρος, δηλ. ο δότης εν προκειμένω, τη γνώριζε και έκανε συνειδητά χρήση αυτής για να εξαπατήσει τον άπειρο λήπτη.

Δεν αρκεί υπαίτια άγνοια της κατάστασης του εκμεταλλευμένου-άπειρου λήπτη από τον αντισυμβαλλόμενο.

4) Μ.ΠΡ.ΑΘ. 1733/2000

Στην απόφαση αυτή το δικαστήριο έκρινε σχετικά με μια σύμβαση franchising, η οποία είχε συναφθεί μεταξύ μίας επιχείρησης εκμάθησης ξένων γλωσσών με το διακριτικό σήμα «Α» και μίας επιχείρησης-λήπτη του franchising που ανέλαβε να διατηρεί κατάστημα εκμάθησης ξένων γλωσσών με το διακριτικό σήμα «Α».

Η δότρια-επιχείρηση ζητούσε να τις υποβάλει η λήπτρια-επιχείρηση κάποια έγγραφα που αφορούσαν τις μηνιαίες εισπράξεις της λήπτριας επιχείρησης καθώς και το μαθητολόγιό της, με στόχο η αιτούσα (δότρια) να μπορέσει να ασκήσει τα δικαιώματά της από τη σύμβαση franchising.

Η λήπτρια αρνιόταν να τις εγχειρίσει τα έγγραφα επικαλούμενη ακυρότητα της μεταξύ τους σύμβασης για άλλους λόγους που αφορούσαν την εκ μέρους της δότριας, παράβαση του αρθ. 4§2 ν. 284/1968, που απαγορεύει στα φροντιστήρια ξένων γλωσσών τη χρήση ξενόγλωσσων προσωνυμίων όπως το «Α».

Το δικαστήριο δικάωσε τη δότρια του franchising-αιτούσα τα έγγραφα καθότι έκρινε ότι αυτό αποτελούσε νόμιμο δικαίωμά της με βάση τη σύμβαση franchising και ότι η λήπτρια παρόλο που επικαλείτο ακυρότητα της σύμβασης, ωστόσο δεν την είχε καταγγείλει, συνεπώς ήταν καταχρηστική η από μέρους της προβολή αιτήματος για κήρυξη άκυρης της σύμβασης, ενώ η τελευταία ουδέποτε είχε καταγγεληθεί γι' αυτόν το λόγο και άρα νόμιμα λειτουργούσε και δέσμευε τα μέρη.

5) Μ.ΠΡ.ΑΘ. 23373/1998

Στην απόφαση αυτή το δικαστήριο έκρινε ότι συνιστά πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού και συνεπώς είναι παράνομη, η μετά την καταγγελία της σύμβασης franchising, παραμονή της λήπτριας επιχείρησης στο μίσθιο-ακίνητο και άσκηση παρεμφερούς δραστηριότητας με εκείνη στην οποία αναφερόταν η συμφωνία δικαιοχρήσεως, διότι ακόμη και εάν αυτή (η λήπτρια) είχε αφαιρέσει, από το μίσθιο το σήμα και το διακριτικό τίτλο του δότη, οι υπηρεσίες και τα προϊόντα τα οποία προσέφερε ήταν πανομοιότυπα με εκείνα του δότη και έτσι εύκολα θα μπορούσε να δημιουργηθεί κίνδυνος σύγχυσης της ταυτότητας του «τέως» λήπτη με εκείνη του δότη και να παραπλανηθεί το κοινό.

Η κρίση αυτή του δικαστηρίου στηρίχθηκε ως φαίνεται περισσότερο στην ad hoc διαπιστούμενη πιθανότητα σύγχυσης

και όχι τόσο στο γεγονός ότι η πιο πάνω δραστηριότητα εξακολούθησε μεν να γίνεται μετά την καταγγελία της σύμβασης franchising, ωστόσο η λήπτρια επιχείρηση είχε στο μεταξύ αφαιρέσει από το μίσθιο ακίνητο το σήμα και το διακριτικό τίτλο του δότη και άρα ο κίνδυνος ταύτισης και σύγχυσης των 2 επιχειρήσεων θα πρέπει να ήταν σαφώς μειωμένος.

Συνεπώς η κρίση εδώ του δικαστηρίου περί παράβασης της υποχρέωσης μη μετασυμβατικού ανταγωνισμού είναι επιδεκτική αμφιβολιών και περαιτέρω εκτιμήσεως.

6) Π.ΠΡ.ΑΘ. 13118/1995

Στην απόφαση αυτή το δικαστήριο έκρινε ως απαγορευμένες, δυνάμει των άρθρων (178-179 ΑΚ) τις ρήτρες που επιβάλλουν την υποχρέωση μη ανταγωνισμού για μακρύ χρονικό διάστημα (20ετία) ή χωρίς κανένα τοπικό περιορισμό.

Ακόμη θεώρησε ως απαγορευμένες τις ρήτρες που επιβάλλουν στον κάθε δικαιούχο την καταβολή 1.000.000 δρχ. από μέρους του σε περίπτωση που ήθελε ο τελευταίος να αποδεσμευθεί από τη σύμβαση ή 5.000.000 – 15.000.000 δρχ. υπό μορφή αποζημίωσης, σε περίπτωση που αποδεσμευθεί και δεν βρει άλλο πρόσωπο της αρεσκείας και του δικαιοπαρόχου, για να τον υποκαταστήσει στη σύμβαση. Και οι δύο αυτές ρήτρες είναι καταδυναστευτικές για την οικονομική ελευθερία και το πρόσωπο του λήπτη.

Ως απαγορευτική για τον ίδιο λόγο θεωρήθηκε και η ρήτρα που επέβαλλε στο λήπτη την καταβολή εγγυήσεως ύψους 2.000.000 δρχ. ώστε να διασφαλιστεί η από μέρους του επίτευξη των οικονομικών αποτελεσμάτων (κερδών) που ορίζονταν στη σύμβαση για κάθε χρόνο.

Ακόμη ως απαγορευτικές διότι αντιβαίνουν στο άρθρο 81§1 Συνθ.Ευρ.Κοιν. και στο άρθρο 1§1 ν. 703/77 κρίθηκαν οι ρήτρες που εμποδίζουν τα μέλη του δικτύου να καθορίσουν τις τιμές ελεύθερα και να έχουν έτσι ανταγωνισμό μεταξύ τους. Πρόκειται,

κατά το δικαστήριο, για τις ρήτρες επιβολής καθορισμένων τιμών, η ακυρότητα των οποίων λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπ' όψιν.

Επιπρόσθετα το δικαστήριο θεώρησε ως απαγορευμένες τις ρήτρες της συνδιαφήμισης των προϊόντων του δικτύου, με άγνωστο το ύψος της διαφημιστικής συμμετοχής του λιανοπωλητή καθώς και την τέλεση των διαφημίσεων, οπότε αυτό κρίνεται σκόπιμο από τον προμηθευτή καθότι αυτό κατά την κρίση του δικαστηρίου συνιστά παραμορφωτική επέμβαση στο διαφημιστικό ανταγωνισμό.

Παράνομη, για τον ίδιο λόγο που αναφέραμε παραπάνω, κρίθηκε και η ρήτρα περί υποχρέωσης του λήπτη συμμετοχής στα έξοδα διαφήμισης ως όρος υποχρεωτικός και προκαθορισμένος κατά ποσό, χωρίς να προσδιορίζεται η συγκεκριμένη ωφέλεια του καταστήματος.

Τέλος άκυρη θεωρήθηκε και η ρήτρα που επέβαλλε στο λήπτη την τήρηση μητρώου των πελατών που αγοράζουν το προϊόν, διότι εκφεύγει πολύ και δεν εξυπηρετεί σε τίποτα τον επιδιωκόμενο σκοπό της σύμβασης.

Όλες οι ως άνω ρήτρες (επιβολής κοινών διαφημίσεων με έξοδα του λήπτη, καθορισμού τιμών, τήρησης πελατολογίου για ενημέρωση του δότη) κρίθηκαν αυτεπαγγέλτως άκυρες ως αντιβαίνουσες στο αρθ. 1§1 ν. 703/77 και ολόκληρη η συμφωνία franchising κρίθηκε άκυρη εφόσον είναι σε αυτές που στηρίχθηκε ουσιαστικά για να καταρτισθεί.

7) 551/1996 Μ.ΠΡ.ΚΕΡΚ.

Η απόφαση αυτή δεν περιλαμβάνει κάποιο στοιχείο που να αφορά άμεσα στις επίμαχες ρήτρες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των μερών της σύμβασης franchising, περιλαμβάνει όμως αξιόλογα ζητήματα σχετικά με την καταγγελία της σύμβασης franchising – τις συνέπειες αυτής καθώς και αξιόλογη αναφορά σε συμπεριφορές του λήπτη που πιθανόν να αντέβαιναν στο άρθρο 1 ν. 146/1914 περί αθέμιτου ανταγωνισμού

ιδίως σε ό,τι αφορά συκοφαντικούς από μέρους του λήπτη, αναληθείς ισχυρισμούς εις βάρος του δότη και με πρόθεση πρόκλησης βλάβης στα συμφέροντα του τελευταίου.

8) Μον.ΠΡ.ΑΘ. 6787/1998 (αδημοσίευτη)

Στην απόφαση αυτή το μοναδικό αξιολογούμενο γεγονός που θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει είναι η αντίφαση στην οποία υποπίπτει το δικαστήριο αφού ναι μεν απορρίπτει το κύριο αίτημα ασφαλιστικών μέτρων του δότη franchising για προσωρινή (μετά την άκυρη κατά την κρίση του καταγγελία της σύμβασης από μέρους του λήπτη) εξακολούθηση της λειτουργίας της συμβατικής σχέσης, ωστόσο δεν κάνει δεκτό και το νόμιμο δικαίωμα του δότη να ζητήσει από το λήπτη, την απόδοση σε αυτόν, ταυτόχρονα με τη λύση της σύμβασης, όλων των αντικειμένων που έλαβε ο λήπτης απ' αυτόν, προκειμένου να τα χρησιμοποιήσει ο τελευταίος για την άσκηση της δραστηριότητάς του στα πλαίσια της σύμβασης.

Το γεγονός όμως της παρακράτησης όλων αυτών των αντικειμένων από το λήπτη ακόμη και μετά τη λύση της σύμβασης είναι παράνομο και εγκυμονεί κινδύνους για το σύστημα franchising, ιδίως κινδύνους σύγχυσης-ταύτισης του «τέως» λήπτη με το δότη.

9) 16568/1998 Μ.Πρ.Αθ.

Η απόφαση αυτή είναι σημαντική καθότι αναγνωρίζει στο Εγχειρίδιο Λειτουργίας (Operational Manual) του franchising, το χαρακτήρα ενός πνευματικού δημιουργήματος, αφού σε αυτό κατοχυρώνονται και αναλύονται η τεχνογνωσία (know-how), τα δικαιώματα πνευματικής-βιομηχανικής ιδιοκτησίας του δότη που περιέρχονται στο λήπτη, διάφορα άλλα εμπορικά-βιομηχανικά απόρρητα, αλλά και πλήθος άλλων άυλων αγαθών που χρησι-

μεύουν στην καλύτερη διανομή-προώθηση των προϊόντων του συστήματος και στην επίτευξη του συμβατικού στόχου.

Το δικαστήριο έκρινε ότι το Εγχειρίδιο αυτό παρουσιάζει μία μορφή πρωτοτυπίας και θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας και να προστατεύεται ως σύνολο από το ν. 2121/1993, διότι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως έργο.

Συνεπώς είναι απαγορευτέα και παράνομη η απομίμηση του κειμένου του με στόχο την πρόκληση βλάβης στο δότη και μπορούν να τύχουν για την προστασία του εφαρμογής και οι διατάξεις του ν. 146/1914 για την προστασία κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού. Θα πρέπει όμως να αποδειχθεί ότι ο αντιγραφέας που προέβη στην δουλκή απομίμηση του κειμένου, καταχράσθηκε την εμπιστοσύνη που του έδειξε ο δότης και εμφορείτο από αθέμιτη ανταγωνιστική πρόθεση πρόκλησης βλάβης στο franchisor.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

α) Ε.Α. (Τμήμα Β΄) 51/97

Στην απόφαση αυτή η Ε.Α. έκρινε περί της νομιμότητας ορισμένων ρητρών που περιλαμβάνονταν στη σύμβαση franchising μεταξύ της εταιρείας «HONDOS CENTER» ΑΦΟΙ ΧΟΝΤΟΥ Ο.Ε.Ε. και ορισμένων άλλων επιχειρήσεων-λήπτων του πακέτου franchising.

Η επιτροπή θεώρησε ότι οι όροι της σύμβασης που συνδέονταν με τις υποχρεώσεις που ανέλαμβανε η δικαιοπάροχος εταιρεία έναντι των δικαιοδόχων και αντίστροφα, οι οποίοι ανήκουν στη φύση της σύμβασης δικαιόχρησης και θεωρούνται απαραίτητοι για τη διατήρηση της κοινής ταυτότητας και φήμης του δικτύου καθώς και οι όροι σχετικά με την αποφυγή ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων από τη μεριά του λήπτη, **δεν** εμπίπτουν στη διάταξη του άρθρου 1§1 ν. 703/77.

Αντίθετα η επιτροπή έκρινε ως αντίθετους στο άρθρο 1§1 ν. 703/77 και μη δυνάμενους να τύχουν της εξαίρεσης της παραγράφου 3 του ιδίου άρθρου τους εξής όρους: 1) τον όρο που επέβαλλε την έγκριση των διαφημιστικών μηνυμάτων του λήπτη από μέρος του δότη, διότι αυτός θα μπορούσε εύκολα να μετατραπεί και σε έλεγχο του περιεχομένου της διαφήμισης ο οποίος είναι ανεπίτρεπτος. Η Επιτροπή πρότεινε να αντικατασταθεί ο όρος ως εξής: ο έλεγχος των διαφημίσεων να αφορά μόνο στη φύση τους.

2) Έκρινε υπερβολικά ασαφή έναν όρο της σύμβασης που αφορούσε τα «προϊόντα» του δικτύου και τα ονομάτιζε πολύ γενικά και αφηρημένα. Πρότεινε την αντικατάσταση αυτού του όρου ως εξής: ... τα εμπορεύματα που αφορά η σύμβαση, δηλ. καλλυντικά, αξεσουάρ, εσώρουχα, δερμάτινα είδη, είδη δώρων, όργανα γυμναστικής.

3) Έκρινε ότι είναι πολύ περιοριστικός ο όρος που επιβάλλει στη δικαιοδόχο να προμηθεύεται τα προϊόντα της σύμβασης μόνο από τους προμηθευτές που υποδεικνύει ο δότης. Πρότεινε την αντικατάσταση αυτού του όρου ως εξής: «Η λήπτης-επιχείρηση να έχει το δικαίωμα να προμηθεύεται όλα τα προϊόντα που αφορά η παρούσα σύμβαση από άλλους δικαιοδόχους, καθώς και από τρίτους εξουσιοδοτημένους διανομείς.

4) Έκρινε ότι ο όρος που απαγορεύει στο λήπτη την οικονομική συμμετοχή στο κεφάλαιο ανταγωνιστικής του δότη επιχείρησης, είναι έγκυρος μόνον εφόσον η απαγόρευση αφορά στην απόκτηση συμμετοχής σε τέτοιο βαθμό ώστε ο λήπτης να μπορεί υποθετικά να επηρεάσει την οικονομική πολιτική της ανταγωνίστριας επιχείρησης.

5) Έκρινε ότι ο όρος περί μη άσκησης ανταγωνιστικών δραστηριοτήτων από μέρους του δικαιοδόχου μετά τη λήξη της σύμβασης θα πρέπει να αφορά μόνο το λήπτη και τους συμμετόχους (μετόχους) στην εταιρεία του λήπτη και **όχι** τους συγγενείς αυτών, θα πρέπει δε να περιορίζεται **χρονικά** στο 1 έτος (τα 6 χρόνια κρίθηκαν υπερβολικά μεγάλο διάστημα) και **τοπικά** μόνον στις περιοχές στις οποίες ο λήπτης ασκούσε την εκμετάλλευση του franchise.

β) Ε.Α. 15/1995 (Τμήμα Α)

Στην απόφαση αυτή η Ε.Α. έκρινε σχετικά με μια αίτηση ασφαλιστικών μέτρων μιας επιχείρησης-δικαιοδόχου του franchising κατά του δικαιοπαρόχου (δότη) κατόπιν καταγγελίας της σύμβασης franchising από μέρους της λήπτριας επιχείρησης λόγω του ότι αυτή (η σύμβαση) ήταν απαγορευμένη δυνάμει του άρθ. 1§1 ν. 703/77.

Η Ε.Α. έκρινε ότι για να έχει εφαρμογή η απαγορευτική διάταξη του άρθ. 1§1 ν. 703/77 θα πρέπει από τις συμφωνίες των επιχειρήσεων να περιορίζεται αισθητά ο ανταγωνισμός, πράγμα το οποίο δεν συντρέχει όταν η μερίδα συμμετοχής στην αγορά των

επιχειρήσεων που προήλθαν στη συμφωνία είναι εντελώς ασήμαντη.

Περαιτέρω η Ε.Α. έκρινε ότι ο όρος, με βάση τον οποίο ο δικαιοδόχος υποχρεούται να χρεώνει συγκεκριμένα ποσοστά αμοιβών και προμήθειας στους πελάτες του, που προκαθορίζει ο δικαιοπάροχος, είναι παράνομος διότι συνιστά ανεπίτρεπτο υποχρεωτικό καθορισμό τιμών εκ μέρους του δότη.

Ακόμη έκρινε ότι ο όρος, με βάση τον οποίο ο δικαιοδόχος είναι υποχρεωμένος να ενημερώνει το δότη για κάθε εντολή που λαμβάνει από πελάτη του σχετικά με οποιοδήποτε ακίνητο και για κάθε υπόθεση που διεκπεραιώνει, συνιστά ουσιαστικά υποχρέωση γνωστοποίησης του πελατολογίου, που δεν είναι απαραίτητη για την εξυπηρέτηση του σκοπού της σύμβασης και άρα είναι παράνομη.

Επιπρόσθετα έκρινε ότι η υποχρέωση του δικαιοδόχου, σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας της σύμβασης από μέρους του, να υποδείξει άλλο συμβαλλόμενο αποδεκτό από το δότη και να καταβάλει αποζημίωση 1.000.000 δρχ. ή 5.000.000 έως 15.000.000 δρχ. σε περίπτωση που καταγγείλει δίχως να βρει αντικαταστάτη, συνιστά υπερβολική δέσμευση στο πρόσωπό του και είναι παράνομη ως καταδυναστευτική.

Ακόμη έκρινε ως παράνομο τον όρο που επιβάλλει στο λήπτη την υποχρέωση να καταβάλλει ως αποζημίωση 5.000.000 δρχ. στο δότη σε περίπτωση λήξης της σύμβασης και μη ανανέωσής της.

Ωστόσο και παρά την παρανομία των ως άνω όρων, η Ε.Α. έκρινε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν θα μπορούσε να τύχει εφαρμογής το άρθρο 1§1 ν. 703/77, καθότι δεν θα μπορούσε να νοθευτεί ή περιοριστεί σε σημαντικό βαθμό ο ανταγωνισμός στην οικεία αγορά καθότι το μερίδιο της δικαιοπαρόχου επιχείρησης σε αυτήν ήταν ασήμαντο, ήσσονος σημασίας και με βάση τον κανόνα «De minimis» εξέφευγε έτσι του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 1§1 ν. 703/77.

γ) Ε.Α. 252/1995

Με την απόφαση αυτή η επιτροπή προέβη σε μία λεπτομερέστατη εξέταση των επί μέρους ρητρών, αποφασίζοντας ότι η σύμβαση στο σύνολό της ήταν έγκυρη με εξαίρεση τις εξής ρήτρες που απαγορεύθηκαν δυνάμει πρόσκρουσης στο άρθρο 1§1 ν. 703/77: 1) **δεν** έτυχε απαλλαγής η ρήτρα με την οποία απαγορεύθηκε στο λήπτη να προμηθεύεται όταν καθίσταται αναγκαίο τα προϊόντα του δικτύου και από άλλους λήπτες του δικτύου, 2) **δεν** έτυχε απαλλαγής η ρήτρα με βάση την οποία απαγορεύεται ο σύζυγος ή τα συγγενικά πρόσωπα του λήπτη να ασκούν ανταγωνιστική προς το δότη, επιχειρηματική δραστηριότητα, διότι θεωρήθηκε ότι οι συγγενείς του λήπτη ήταν αυτοτελή και ανεξάρτητα προς τη σύμβαση franchising πρόσωπα και δεν μπορούσαν να τη βλάψουν, 3) **δεν** έτυχε απαλλαγής η ρήτρα περί εδαφικής προστασίας του λήπτη, διότι οδηγεί έμμεσα σε καταμερισμό της αγοράς μεταξύ δότη-λήπτη αλλά και των ληπτών μεταξύ τους. Ωστόσο, επειδή οι εν λόγω επιχειρήσεις είχαν μικρό μερίδιο στην αγορά, δεν θεωρήθηκε πιθανή η νόθευση του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά.

Αντιθέτως η Ε.Α. έκρινε ως **νόμιμους** και **απολύτως συμφυείς** με το σκοπό της σύμβασης franchising τους **εξής όρους**:

1) η υποχρέωση του λήπτη να μην πωλεί σε χονδρέμπορους τα συμβατικά προϊόντα.

2) η υποχρέωση του λήπτη να μην ανταγωνίζεται το δότη για το εύλογο χρονικό διάστημα του ενός έτους μετά τη λύση της σύμβασης.

3) η υποχρέωση του λήπτη να χρησιμοποιεί την τεχνογνωσία που του κοινοποίησε ο δότης.

4) η υποχρέωση του λήπτη να αναγνωρίζει τα δικαιώματα βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας του δότη και να τα προστατεύει δικαστικώς και εξωδίκως.

5) η υποχρέωση του λήπτη να τοποθετεί τις επιγραφές και διαφημίσεις των προϊόντων του δότη στο κατάστημά του και να μην διατηρεί άλλες επιγραφές χωρίς την έγκριση του δότη.

6) η υποχρέωση του λήπτη να μην διαθέτει στο κατάστημά του οποιοδήποτε άλλο εμπόρευμα.

7) η υποχρέωση του λήπτη περί διαμορφώσεως του καταστήματός του, σύμφωνα με τις οδηγίες του δότη.

8) η υποχρέωση του λήπτη να μην χρησιμοποιεί υλικά συσκευασίας των οποίων η ποιότητα **δεν** έχει λάβει την έγκριση του δότη.

9) η υποχρέωση του λήπτη να μην λειτουργήσει (ανοίξει) άλλο κατάστημα μέσα στη γεωγραφική περιοχή που έχει οριστεί γι' αυτόν.

10) η υποχρέωση του λήπτη να μην κατασκευάζει προϊόντα παρεμφερή ή απολύτως όμοια με τα προϊόντα του δότη που διατίθενται μέσω του δικτύου franchising.

δ) Ε.Α. 50/1986 (Υπ. ΠΗΓΗ)

*** παραθέτουμε το κείμενό της όπως το βρήκαμε στη σ. 320 του βιβλίου: «Οι συμβάσεις franchising στο ελληνικό δίκαιο και στο κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού» του Καθηγητή Ηλία Σουφλερού, Εκδοσ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1989 ***

Η υπόθεση αυτή είναι η πρώτη που αφορά σε σύμβαση δικαιοχρήσεως (franchising) και με την οποία ασχολήθηκε η Ε.Α. το 1986 κρίνοντας το σύννομο ή όχι των ρητρών της με βάση το άρθρο 1§1 ν. 703/77.

Η εταιρεία «ΠΗΓΗ» (Π. – Ε.Π.Ε.) δεν κατασκεύαζε η ίδια τα προϊόντα του δικτύου (παιδικές πάνες και είδη ατομικής υγιεινής με το σήμα PANTY ή ΠΗΓΗ) αλλά είχε συνάψει με συγκεκριμένο προμηθευτή σύμβαση με βάση την οποία ο τελευταίος εντελλόταν να προμηθεύει όλους τους δικαιοδόχους του δικτύου.

Οι όροι της σύμβασης παρατίθενται αναλυτικά στο απόσπασμα που παραθέτουμε από το ως άνω μνημονευόμενο βιβλίο.

Εν συνόψει, η Ε.Α. θεώρησε **άκυρους** και **παράνομους** ως αντίθετους στο άρθρο 1§1 ν. 703/77 τους εξής όρους:

1) την ρήτρα περί παραχωρήσεως προστατευμένης περιοχής στο λήπτη ή αλλιώς ρήτρα εδαφικής προστασίας.

Ωστόσο η ρήτρα αυτή επειδή ρητώς **απαλλασσόταν** και από τον τέως Κανονισμό 4087/88 (αρθ. 2 εδ. α), θα μπορούσε να εξαιρεθεί από την απαγόρευση δυνάμει του άρθρ. 1§3 ν. 703/77, αν και κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό επειδή – και παρά το άρθρ. 21 ν. 703/77 – η εν λόγω σύμβαση δεν γνωστοποιήθηκε στην Επιτροπή με συνέπεια την οριστική αδυναμία της εφαρμογής επί των ρητρών αυτών, του αρθρ. 1§3 ν. 703/77 περί απαλλαγής τους από το αρθ. 1§1 ν. 703/77.

2) την ρήτρα περί επιβολής στο λήπτη της υποχρέωσης για αποκλειστική προμήθεια των προϊόντων του δικτύου μόνον από τον υποδειχθέντα από το δότη προμηθευτή, μολονότι θα ήταν δυνατή η προμήθειά τους και από άλλους προμηθευτές υπό συμφερότερους όρους.

3) την ρήτρα περί επιβολής προκαθορισμένων τιμών στο λήπτη από μέρους του δότη.

4) την ρήτρα περί επιβολής στο λήπτη της υποχρέωσης να μην πωλεί προϊόντα πέραν των συμβατικά καθορισμένων.

II) ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ – ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Παραθέτουμε αυτούσιο το κείμενο έξι αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ασχολούνται διεξοδικά με τη σύμβαση franchising.

Είναι πολλά τα αξιόλογα ζητήματα που έθιξε η Επιτροπή και αφορούν τόσο την εξέταση των ρητρών που τυγχάνουν απαλλαγής από το άρθρο 81§1 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινот. όσο και εκείνων που δεν απαλλάσσονται και εμπίπτουν στις απαγορευτικές διατάξεις του άρθρου 81§1 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινот.

Ακόμη η Επιτροπή εξετάζει και το κατά πόσον οι επίμαχες ρήτρες μπορεί να τύχουν ατομικής απαλλαγής δυνάμει του αρθρ. 81§3 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινот. εφόσον πληρούνται οι εκεί μνημονευόμενες προϋποθέσεις.

Για την οικονομία αυτής της εργασίας θα σταθούμε μόνο στην αναφορά εκείνων των ρητρών που κρίθηκαν κατά περίπτωση απαγορευμένες από την Επιτροπή ως περιοριστικές του ανταγωνισμού (αρθ. 81§1 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινот.) τόσο στο πλαίσιο της σχετικής αγοράς όπου ανέπτυσσαν δραστηριότητα οι συμβαλλόμενες στη συμφωνία franchising επιχειρήσεις, όσο και στο των κρατών-μελών της κοινότητας.

Για τις επιτρεπόμενες ρήτρες αλλά και για την ατομική τους απαλλαγή δυνάμει του άρθρ. 81§3 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινот. παραπέμπουμε στο κατ' ιδίαν κείμενο των αποφάσεων που παραθέτουμε στο τέλος.

Ακόμη και για το ιστορικό της κάθε υπόθεσης λόγω της εκτενούς ανάπτυξής του, παραπέμπουμε στο κείμενο των αποφάσεων.

1) Υπόθεση “Pronuptia”, Ε.Ε. 1987 αριθμ. L 13

Η Ε.Ε. έκρινε ότι είναι απαγορευμένες και εμπίπτουν στο άρθρο 81§1 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινот. οι εξής ρήτρες:

Οι ρήτρες που προβλέπουν κατανομή των αγορών μεταξύ δικαιοπαρόχων και δικαιοδόχων ή μεταξύ των δικαιοδόχων και ιδίως οι εξής: - η ρήτρα με την οποία ο δότης παρέχει στο λήπτη, σε ορισμένη γεωγραφική περιοχή, την αποκλειστική χρήση των διακριτικών σημάτων του άρθρου 1 - η ρήτρα με την οποία υποχρεώνεται ο δικαιοδόχος να ασκεί την παραχωρηθείσα δραστηριότητα αποκλειστικά στο κατάστημα που έχει επιλεγεί για το σκοπό αυτό.

Από τη σωρευτική εφαρμογή των ρητρών αυτών, η Επιτροπή έκρινε ότι θα μπορούσε να δημιουργηθεί κατανομή των αγορών μεταξύ δότη και λήπτη ή μεταξύ των ληπτών, η οποία θα μπορούσε να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών-μελών, ακόμη και αν η σύμβαση franchising είχε συναφθεί μεταξύ επιχειρήσεων εγκατεστημένων στο ίδιο κράτος-μέλος, στο μέτρο που θα εμπόδιζε τους δικαιοδόχους να εγκατασταθούν σε ένα άλλο διαφορετικό κράτος-μέλος.

Βέβαια στη συνέχεια η Επιτροπή απάλλαξε τους ως άνω όρους δυνάμει της εφαρμογής επ' αυτών του αρθ. 81§3 της Συνθήκης. Ωστόσο παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι κατ' αρχήν έκρινε ότι αυτοί οι όροι είναι απαγορευμένοι και εμπίπτουν στο άρθρο 81§1 Συνθ. Ευρωπ. Κοινот.

2) Υπόθεση “Yves Rocher”, Ε.Ε. 1987, αριθμ. L8

Η Ε.Ε. έκρινε ως αντιβαίνοντες στο άρθρο 81§1 τους εξής όρους της σύμβασης: α) την επιλογή από την Yves Rocher ενός μόνον δικαιοδόχου franchise σε συγκεκριμένη περιοχή στην οποία ο τελευταίος έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να χρησιμοποιεί το σήμα και την τεχνογνωσία του για σκοπούς της προώθησης-πώλησης προϊόντων Yves Rocher σε ένα κέντρο, β) την απαγόρευση που επιβάλλεται σε καθένα από τους δικαιούχους να ανοίξουν άλλο κατάστημα, γεγονός που απορρέει από την απαγόρευση χρησιμοποίησης των διακριτικών τίτλων της Yves Rocher σε άλλο μέρος εκτός από το οριζόμενο στη σύμβαση.

Οι δύο αυτοί όροι οδηγούν κατά την Επιτροπή σε καταμερισμό της αγοράς μεταξύ του δότη και των ληπτών καθώς και μεταξύ των ίδιων των ληπτών περιορίζοντας τον ενδοσηματικό – εντός του δικτύου – ανταγωνισμό.

γ) τις ρήτρες που εμποδίζουν τους δικαιοδόχους της Yves Rocher, να εγκαθίστανται σε άλλο κράτος-μέλος διότι είναι δυνατόν να επηρεάσουν αρνητικά και σε αισθητό βαθμό το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών λαμβανομένου υπ' όψιν και του αξιόλογου μεριδίου της Yves Rocher στη σχετική αγορά (άνω του 5%) καθώς και της γεωγραφικής επέκτασης της αλυσίδας των καταστημάτων Yves Rocher, σε σημαντικό τμήμα της κοινής ευρωπαϊκής αγοράς.

Ωστόσο και πάλι οι ως άνω όροι έτυχαν ατομικής απαλλαγής δυνάμει του άρθ. 81§3 της Συνθήκης.

3) Υπόθεση Charles Jourdan (Ε.Ε. 1989, αριθμ. L35)

Και πάλι εδώ η Επιτροπή έκρινε ως παράνομους τους όρους που οδηγούν σε καταμερισμό των αγορών μεταξύ του ομίλου Charles Jourdan και των εταίρων του ή μεταξύ των ίδιων των δικαιοδόχων του συστήματος. Ειδικότερα παράνομοι κρίθηκαν:

- ο όρος με βάση τον οποίο ο όμιλος παραχωρεί στο λήπτη το πακέτο franchise για ορισμένη μόνο γεωγραφική ζώνη καθώς και τη χρήση των διακριτικών σημείων του αποκλειστικά εντός αυτής.
- ο όρος με βάση τον οποίο ο λήπτης του franchise υποχρεώνεται να ασκεί τη δραστηριότητά του αποκλειστικά στον οριζόμενο στη σύμβαση χώρο.

Κατ' αυτόν τον τρόπο ναι μεν κάθε δικαιοδόχος είναι προστατευμένος από τον ανταγωνισμό του άλλου δικαιοδόχου, ωστόσο περιορίζεται και νοθεύεται έτσι τόσο ο ενδοσηματικός-εσωτερικός ανταγωνισμός, όσο και ο εξωτερικός (interbrand) ανταγωνισμός ανάμεσα στα επί μέρους Κράτη-Μέλη στα οποία θα μπορούσε να εξαπλωθεί το δίκτυο franchising.

Και πάλι βέβαια η Επιτροπή τελικά κάνοντας χρήση του άρθρου 81§3της Συνθ. Ευρωπ. Κοινot. απήλλαξε τους ως άνω όρους από την απαγόρευση του άρθ. 81§1.

4) Υπόθεση Service Master (Ε.Ε. 1988 αριθμ. L332)

Η Επιτροπή έκρινε ως απαγορευμένες τις ακόλουθες ρήτρες της συμφωνίας:

α) Η ρήτρα που εμποδίζει το δικαιούχο να δημιουργήσει περαιτέρω πρατήρια εντός της δικής του περιοχής.

β) Η ρήτρα εδαφικής προστασίας, η οποία εμποδίζει τον δικαιούχο να αναζητεί πελάτες εκτός της δικής του περιοχής, επειδή και οι δύο καταλήγουν σε ορισμένο βαθμό κατανομής της αγοράς μεταξύ των δικαιούχων περιορίζοντας τον ενδοσηματικό ανταγωνισμό στο εσωτερικό του δικτύου. Σημαντική ήταν και η κρίση της Επιτροπής σχετικά με το θέμα του επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου-ανταγωνισμού με αυτές τις ρήτρες.

Συγκεκριμένα η Επιτροπή έκρινε ότι το εμπόριο μεταξύ των Κρατών-Μελών επηρεάζεται από την απαγόρευση που επιβάλλεται στους λήπτες να μην δημιουργούν πρατήρια σε άλλα Κράτη-Μέλη και να μην αναζητούν πελάτες στις περιοχές των δικαιούχων άλλων κρατών-μελών. Ακόμη τόνισε ότι η Επιτροπή όταν εκτιμά το αισθητό αποτέλεσμα στο εμπόριο μεταξύ κρατών-μελών, πρέπει να λαμβάνει υπόψιν της και τη μελλοντική ανάπτυξη ενός τέτοιου δικτύου franchising. Έτσι θα πρέπει να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι ήδη η Service Master, είναι σημαντικός ανταγωνιστής και κατέχει μία δεσπόζουσα θέση στην κοινοτική αγορά με προοπτική να επαυξήσει ακόμη περισσότερο τον αριθμό των πρατηρίων της στην κοινότητα. Εκτιμάται ότι στο μέλλον το μερίδιό της θα υπερβεί το 5% της οικείας αγοράς στην κοινότητα.

Έτσι σκεπτόμενη, η Επιτροπή θεώρησε τους ως άνω περιορισμούς απειλητικούς για τον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό και συνεπώς κατ' αρχήν απαγορευμένους δυνάμει του άρθ. 81§1 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινot.

5) Υπόθεση Computer Land (Ε.Ε. 1987 αριθμ. L222)

Στην απόφαση αυτή η επιτροπή έκρινε ως απαγορευμένες δυνάμει του άρθρ. 81§1 Συνθ. Ευρωπ. Κοινοτ. τις εξής διατάξεις της συμφωνίας: - τη ρήτρα της τοποθεσίας η οποία υποχρεώνει το λήπτη να ασκεί μόνον από το οριζόμενο γι' αυτόν στη σύμβαση κατάστημα, τις δραστηριότητές του και έτσι τον εμποδίζει από το να διατηρεί και άλλα καταστήματα - τη ρήτρα της αποκλειστικότητας, η οποία του διασφαλίζει μια προστατευόμενη ζώνη εντός της οποίας οι άλλοι λήπτες δεν θα μπορούν να ανοίξουν δικό τους κατάστημα (της Computer Land).

- τη ρήτρα που υποχρεώνει τους λήπτες να πραγματοποιούν πωλήσεις μόνο σε τελικούς χρήστες ή στους άλλους δικαιοδόχους της Computer Land, εκτός αν έχουν περί του αντιθέτου την έγκριση του δότη (Computer Land).

Η ρήτρα αυτή υπό άλλες περιστάσεις δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί παράνομη καθότι διαφυλάσσει τη φήμη και την ενότητα του δικτύου και προφυλάσσει την τεχνογνωσία του δότη.

Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση, η Επιτροπή έκρινε πως η επωνυμία και το σήμα της Computer Land καλύπτουν **μόνον** την μορφή της επιχείρησης, όχι όμως και τα πωλούμενα προϊόντα διότι αυτά (δηλ. τα κομπιούτερ) έχουν την επωνυμία και το σήμα των κατασκευαστών και ουχί της Computer Land.

Συνεπώς αυτή η ρήτρα επιβάλλει κατά την Επιτροπή έναν ανεπίτρεπτο περιορισμό στην επιχειρηματική ανεξαρτησία του λήπτη να πωλεί **σε όποιον** θέλει, ακόμη και σε τρίτους μεταπωλητές, τα συμβατικά του προϊόντα.

Τέλος η Επιτροπή έκρινε ότι οι εν λόγω ρήτρες οδηγούν σε κατανομή της αγοράς και επηρεάζουν και το εμπόριο μεταξύ των Κρατών-Μελών καθότι οι λήπτες αδυνατούν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους είτε σε χονδρική είτε σε λιανική πώληση στο έδαφος άλλων Κρατών-Μελών.

6) Υπόθεση “Campari” (Ε.Ε. 1978, αριθμ. L70)

Για την απόφαση αυτή, το κείμενο της οποίας είναι μεταφρασμένο μόνο στα Αγγλικά, παραπέμπουμε στο κατ’ ιδίαν κείμενο της απόφασης που παραθέτουμε στο τέλος.

Και πάλι η Επιτροπή απορρίπτει τις ρήτρες περί κατανομής αγορών ως πλήττουσες το ενδοκοινοτικό εμπόριο και ως απαγορευμένες δυνάμει του άρθρου 81§1 Συνθ. Ευρωπ. Κοινот.

III) Αντί για επίλογο

Συνοψίζοντας τις θέσεις της δικαστηριακής πρακτικής, τόσο της εθνικής όσο και της κοινοτικής, αλλά και τις θέσεις της επιτροπής ανταγωνισμού και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι όλες συγκλίνουν στο ότι αναγνωρίζουν την ιδιαιτερότητα του franchising ως μίας επιτρεπόμενης σύμπραξης επιχειρήσεων που στόχο έχει αφενός μεν να εξυπηρετήσει το δότη-franchisor να προωθήσει τα προϊόντα του σε νέες αγορές δίχως να προβεί σε επισφαλείς και άσκοπες επενδύσεις και τακτικές, αξιοποιώντας την τεχνογνωσία του και βγάζοντας οφέλη και κέρδη από αυτήν, αφετέρου να εξυπηρετήσει τους λήπτες-franchisees οι οποίοι χρησιμοποιώντας το know-how, το σήμα και τη φήμη του δότη καταφέρνουν να διοργανώσουν καλύτερα την επιχείρησή τους και ταχύτερα παρά αν δρούσαν ανεξάρτητα, αποκομίζοντας κέρδη από τα πωλούμενα προϊόντα-υπηρεσίες.

Μία τέτοια λοιπόν σύμβαση, με τα ως άνω χαρακτηριστικά εκφεύγει κατ' αρχήν του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 81§1 Συνθ. Ευρωπ. Κοινοτήτων.

Βέβαια θα πρέπει οι περιορισμοί που περιέχει να πληρούν τις μνημονευόμενες στο άρθρο 81§3 της Συνθήκης προϋποθέσεις, ήτοι, να μην περιορίζουν τον ανταγωνισμό σε σημαντικό τμήμα της οικείας αγοράς και να είναι απολύτως απαραίτητοι για την επίτευξη των σκοπών της σύμβασης και της προστασίας της τεχνογνωσίας-φήμης του δότη.

Έτσι σκεπτόμενες, όλες οι ως άνω Αρχές ναι μεν κατ' αρχήν εντάσσουν ορισμένους περιορισμούς, στους απαγορευμένους κατ' άρθρο 81§1 πλην όμως στη συνέχεια τους απαλλάσσουν ατομικά κάνοντας χρήση του άρθρου 81§3 της Συνθ. Ευρωπ. Κοινοτ. και του αντίστοιχου ελληνικού άρθρου 1§3 ν. 703/77.

Η τακτική αυτή κρίνεται και από τη γράφουσα ορθή καθότι κάθε θεσμός, νομικό φαινόμενο ή συμφωνία, θα πρέπει να κρίνεται με βάση τις συνθήκες στις οποίες καλείται να αναπτυχθεί

και να εφαρμοστεί, τους σκοπούς τους οποίους ήθελε να εξυπηρετήσει και τέλος την πραγματική βούληση των συμβαλλομένων μερών η οποία θα πρέπει να πρωτοστατεί κατά την ερμηνεία τους με βάση και τη θεμελιώδη διάταξη του Αστικού μας Κώδικα **361**.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ**Ελληνική**

- **Αλεπάκος Κ.**
 - ♦ Νομική φύση και ιδιαιτερότητες της σύμβασης δικαιόχρησης (Franchising) ΝοΒ 43 (1995), σελ. 933.
 - ♦ Η σύμβαση Δικαιόχρησης (franchising) ως μορφή εταιρικής / διεπιχειρησιακής συνεργασίας, Σύγχρονα Ζητήματα του Εταιρικού Δικαίου, 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Νοέμβρης 1994.

- **Αναγνωστοπούλου Δ., Κλεφτοδήμου Ε.**
 - ♦ Οι συμβάσεις μεταφοράς τεχνογνωσίας (know-how) στο Κοινοτικό Δίκαιο, 1993.

- **Αναστασοπούλου Ι.**
 - ♦ Η μεταβίβαση αδειών εκμετάλλευσης στην διανομή (franchising) και το δίκαιο του ανταγωνισμού, Δελτίον Συνδέσμου Α.Ε. και Ε.Π.Ε., Τεύχος 1607, 1 Οκτ. 1987, σελ. 38.

- **Βούλγαρης Ι.**
 - ♦ Οι συμβάσεις δικαιόχρησης (franchise agreements) όπως προκύπτουν από τη διεθνή νομική πρακτική και λειτουργούν στις διεθνείς συναλλαγές ΝοΒ 46 (11 98) σελ. 897.

- **Γεωργακόπουλος Λ.**
 - ♦ Το δίκαιον των διαρκών ενοχών, 1979 Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, τόμος 2, τ. ii, Συμβάσεις α. Εμπορευματικές, 1989

- **Γεωργιάδης Απ. Σταθόπουλος Μ.**
 - ♦ Αστικό Κώδικα, κατ'άρθρο ερμηνεία, τόμος ΙΙ Γενικό Ενοχικό, εκδ. Αφοί Π. Σάκκουλα, 1979.
 - ♦ Νέες μορφές συμβάσεων της σύγχρονης οικονομίας, Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2000.

- **Γιαννακάκης Σ.**
 - ♦ Νομικό καθεστώς και πρακτική της σύμβασης Franchise στην Ελλάδα, Δ.Ε.Ε. 1997, σ. 1046.
 - ♦ Οι νέοι κοινοτ. Κανόνες ανταγωνισμού για το franchising και τις συμφωνίες προμήθειας και διανομής, Δ.Ε.Ε. 7/2001 σελ. 697.

- **Δανηλάτος, Δ.**
 - ♦ Ο ρόλος του franchising στην ανάπτυξη του Εμπορίου, Δελτίο Ε.Β.Ε.Α., τεύχος 7-8 (Ιουλ.-Αυγ. 1988), σελ. 14.

- **Δελούκα – Ιγγλέση Κ.**
 - ♦ Εισαγωγή στο δίκαιο του ανταγωνισμού εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1994.

- **Δρυλλεράκης Ι.**
 - ♦ Η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2001.
 - ♦ Franchising και ανταγωνισμός, σημείωμα στην Ε.Α. 252/1995, Δ.Ε.Ε. 5/1995, σελ. 396.

- **Θεμελή Χρ.**
 - ♦ Η σύμβαση Franchise, τιμητικός τόμος για Κ. Βαβούσκο 1990.

- **Καρπουζάκη Ιφ.**
 - ♦ Οι νέες κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το franchise, περιοδικό “Franchise Business” ετήσια έκδοση (Franchise Directory) 2001, σελ. 108.

- **Κοζύρης Φ.**
 - ♦ «Franchise στην Ελλάδα – Συγκριτικά και Διεθνιστικά σχόλια Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου 17/1997, Ειδικό Τεύχος.

- **Κοτσίρης**
 - ♦ Δίκαιο Ανταγωνισμού, Αθέμιτου και Ελεύθερου, 3^η εκδ. Σάκκουλα, Θεσ/νίκη 2000.

- **Κουτσούκης Δ. – Τζουγανάτος Δ.**
 - ♦ Η εφαρμογή του Ν. 703/1977 «περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» τ. Β', 1987 – 1989.

- **Κωστάκης Δ.**
 - ♦ Σύμβαση Franchising και ρήτρα μη ανταγωνισμού, παρατηρήσεις στη Μ.Πρ.Αθ. 23373/1998, Δ.Ε.Ε. 8-9/1999 σ. 865.
 - ♦ FRANCHISING, Νομική και Επιχειρηματική Διάσταση Β' Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002.
 - ♦ Η εκμετάλλευση από το δότη της απειρίας του λήπτη ως λόγος ακυρότητας της συναφθείσας μεταξύ τους σύμβασης franchise παρατ. στην Εφ. ΠΑΤΡΩΝ 150/2000 Δ.Ε.Ε. 8-9/2000 σ. 891.

- **Λιακόπουλος Θ.**
 - ♦ Βιομηχανική ιδιοκτησία Ι και ΙΙ, εκδ. Αφοί Π. Σάκκουλα, 4^η εκδ. 1995

- **Λιακόπουλος Θ.**
 - ♦ Η οικονομική ελευθερία αντικείμενο προστασίας στο δίκαιο του ανταγωνισμού, Αθήνα 1981.

- **Λυμπερόπουλος Κ.**
 - ♦ Η εμπορική επωνυμία και το μεταβιβάσιμόν αυτής, Ε.Εμπ.Δ. 1980, σελ. 548.

- **Μαρίνος Μ.-Θ.**
 - ♦ Προστασία μεθόδου διανομής προϊόντων με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας (Ν. 2121/1993) παρατηρήσεις στη Μ.Πρ.Αθ. 16568/1998, Δ.Ε.Ε. 2/1999, σελ. 166.

- **Μπερνίτσας Π.**
 - ♦ Το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο Ανταγωνισμού και η επίδρασή του στη θέσπιση και εφαρμογή του Ν. 703/77 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 1988.

- **Μπαλής Γ.**
 - ♦ Γενικά Αρχαί του Αστικού Δικαίου, εκδ. 7η, Αθήνα 1955.

- **Μεταλληνός Σ.**
 - ♦ Η απαγόρευσις συμπράξεως επιχειρήσεων κατά το δίκαιον της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητος, Αθήναι 1968.

- **Ρόκας Ν.**

- ♦ Αθέμιτος Ανταγωνισμός Νομική Βιβλιοθήκη 1996.
- ♦ Η ελευθερία του ανταγωνισμού και οι περιορισμοί αυτής, Ε.Εμπ.Δ. 1974.

- **Σουφλερός Η.,**

- ♦ Οι συμβάσεις franchising στο ελληνικό δίκαιο και στο Κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα – Κομοτηνή 1989.
- ♦ Η αθέμιτη εκμετάλλευση ξένης φήμης και οργάνωσης στα πλαίσια της γενικής ρήτηρας του άρθρου 1 Ν. 146/1914 περί αθέμιτου ανταγωνισμού, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 1996
- ♦ Νέες μορφές συμβάσεων: οι συμβάσεις franchising – συνοπτική παρουσίαση, άρθρο στο περιοδικό «Ο δικηγόρος στην Ελλάδα – στην Ε.Ο.Κ. – στον Κόσμο», τεύχη 9/1994 και 10/1994.
- ♦ Οι συμβάσεις franchising – Συνοπτική παρουσίαση, Εισήγηση στο ετήσιο Συνέδριο της Εταιρείας Δικαίου Ανταγωνισμού, Δεκέμβριος 1998.

- **Σκανδάμης Ν.**

- ♦ Εθνικός έλεγχος Διακοινοτικών Συγκεντρώσεων Δ.Ε.Ε. 1996 σ. 668
- ♦ Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο 1994 Σάκκουλας.

- **Σταθόπουλος Μ.**

- ♦ Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 3^η έκδοση, Αντ.Ν. Σάκκουλα, 1998.

- **Ταλιαδούρος Σ.**

- ♦ Παραχώρηση τεχνογνωσίας (know-how) στην Κοινωνική έννομη τάξη του ανταγωνισμού, Αθήνα – Κομοτηνή 1987.

- **Φακίτσα Χ. Λαμπρινή**

- ♦ Έλεγχος του περιεχομένου των όρων της σύμβασης franchise, διπλωματική εργασία της 23.10.2000 Α.Μ. 200.

Ξενόγλωσση

- **Bessis Ph.**
 - ♦ Le contrat de franchisage, 1992.

- **Dubois J.**
 - ♦ FRANCHISING under E.E.C. Competition Law: Implications of the Pronuptia Judgment and the proposed block exemption 1986 B. Hawk Ed.

- **Mendelsohn M.**
 - ♦ The guide to franchising, 5th edit
 - ♦ How to franchise internationally

- **Riesteter C.**
 - ♦ A practical guide for international franchising, Franchising without borders, Εισήγηση στο 23ο Ετήσιο Συνέδριο του American Bar Association Forum on Franchising, Οκτώβριος 2000, Vol. M3, chapter 4.